

การศึกษาทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

นางสาวศศิธร จรสายอ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ปีงบประมาณ 2563

กรกฎาคม 2564

การศึกษาทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

นางสาวศศิธร จรสายอ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ปีงบประมาณ 2563

กรกฎาคม 2564

หัวข้อวิจัย	การศึกษาทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผู้วิจัย	นางสาวศศิธร จรสายอ
ปีที่ทำวิจัย	พ.ศ. 2563
อาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย	อาจารย์มานิตย์ อรรคชาติ

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา 2) เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยจำแนกตาม เพศ สาขาวิชาที่เรียน โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาภาคปกติ ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ในปีการศึกษา 2560 จาก 17 สาขาวิชา จำนวน 508 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามทัศนคติ

ซึ่งมีการหาคุณภาพเครื่องมือโดยการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.93 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติเชิงอนุมานที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.98)
2. เมื่อเปรียบเทียบทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยจำแนกตามเพศ พบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกัน มีทัศนคติต่อความตายโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีทัศนคติ ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.98) ไม่แตกต่างกันทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Research Title	A Study of Attitudes Towards Buddhist Rituals of undergraduate students in the faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University
Author	Ms. Sasithon Chonsaioo
Year	2020
Research Advisor	Mr. Manit Akkhachat

ABSTRACT

The objective of this research is 1) to study the attitudes towards the Buddhist ritual practice of the undergraduate students of the Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University 2) to compare the attitudes towards the Buddhist rituals of the undergraduate students of the Faculty of Education, Rajabhat University Nakhon Ratchasima, classified by gender, subject of study The sample group in this study was the regular program students. Undergraduate level 3rd year, Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University in the academic year 2017 from 50 subject groups of 508 people. The research instruments were attitude questionnaire. In which the quality of the tools has been determined by finding the content validity from 3 experts and having confidence value (Reliability) is 0.93. The statistics used in data analysis are Percentage, Mean, Standard Deviation. The inferential statistics used in the hypothesis testing are T-test. test).

The results showed that :

1. Attitudes towards Buddhist Rituals of Undergraduate Students, Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University Overall, the average was average ($\bar{X} = 2.43$, S.D. = 0.98)

2. When comparing the attitude towards Buddhist rituals of undergraduate students of the Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University. By gender, it was found that students with different sexes The overall attitude towards death was not different. When considering each aspect, it was found that students of different sexes had attitudes towards death. not different in every aspect statistically significant at the .05 level

ประกาศคุณูปการ

การจัดทำรายงานการวิจัยฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยดี โดยได้รับความอนุเคราะห์จากอาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัย คือ อาจารย์มานิตย์ อรรคชาติ ตลอดจนคณาจารย์ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา ที่คอยให้คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะ ตรวจสอบแก้ไขรายงานการวิจัย จนกระทั่งรายงานการวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชยพล ธงภักดี อาจารย์รัชชนันท์ พิงจันคุม และอาจารย์มานิตย์ อรรคชาติ ที่ได้เสียสละเวลาในการประเมินคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ให้คำแนะนำต่าง ๆ เพื่อแก้ไขงานวิจัยให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ที่ได้ให้ทุนสนับสนุนการวิจัย จนการวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นความมกตัญญูตเวทิตา แต่บิดามารดา บุรพจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ด้วยสำนึกในพระคุณ

ศศิธร จรสายอ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
ประกาศศุณูปการ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	4
สมมติฐานในการวิจัย.....	4
คำนิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
ความหมาย ความสำคัญ และแนวคิดทฤษฎีของทัศนคติ.....	7
ความหมายของพิธีกรรมและศาสนาพิธี.....	21
แนวคิดความเชื่อ และพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา.....	22
ความสำคัญของพิธีกรรมและพิธีกรรมทางศาสนา.....	23
คุณลักษณะของพิธีกรรมที่ดี.....	24
ทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนา.....	25
พิธีกรรมที่เปลี่ยนไป.....	28
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	31
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	34
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	34
เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย.....	36
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	37
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	38

สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	38
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	41
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	41
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	41
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	42
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	52
สรุปผลการวิจัย.....	52
อภิปรายผลการวิจัย.....	55
ข้อเสนอแนะ.....	57
บรรณานุกรม.....	59
ภาคผนวก.....	58
ภาคผนวก ก.....	62
รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย.....	63
หนังสือขอความอนุเคราะห์.....	64
ภาคผนวก ข.....	68
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	69
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	73

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	35
2	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำแนกตามเพศ.....	42
3	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนกเป็นรายด้าน โดยภาพรวม.....	43
4	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนกเป็นรายข้อ ด้านจิตใจ.....	44
5	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนกเป็นรายข้อ ด้านเศรษฐกิจ.....	45
6	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนกเป็นรายข้อ ด้านสังคม.....	46
7	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนกเป็นรายข้อ ด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น.....	47
8	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนกเป็นรายข้อ ด้านการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรม.....	48

- 9 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนกตามเพศ..... 49
- 10 เปรียบเทียบทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนกตามเพศ..... 50

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	4
2	แสดงองค์ประกอบของทัศนคติ.....	13
3	เกณฑ์วัดทัศนคติวิธีการใช้คำประจำประโยค.....	18
4	เกณฑ์การวัดทัศนคติโดยวิธีการประเมินแบบมาตราส่วน.....	19

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

ถ้าเปรียบศาสนาเหมือนกับต้นไม้ ศาสนพิธี (พิธีกรรม) ก็เปรียบได้กับเปลือกนอกของต้นไม้ ตัวสังขารธรรมคือคำสอนที่เป็นหลักปฏิบัติทางศาสนาเปรียบได้กับแก่นไม้ ทั้งเปลือก ทั้งแก่นไม้ย่อมมีประโยชน์ต่อต้นไม้เท่าๆ กัน หากมีแต่แก่น ไม่มีเปลือกห่อหุ้ม ต้นไม้นั้นก็จะอยู่ไม่ได้ หรือมีแต่เปลือกอย่างเดียว แก่นไม่มี หรือแก่นมีแต่เล็กเรียวเกินไปเพราะเปลือกหนามาก ต้นไม้นั้นก็ให้ประโยชน์น้อย ดังนั้น ต้นไม้จึงต้องมีทั้งแก่นและเปลือก เพื่ออาศัยซึ่งกันและกัน หากถึงคราวจะใช้ทำประโยชน์จริงๆ ค่อยกะเทาะเปลือกนอกออก นำเฉพาะแก่นเท่านั้นไปใช้ จึงจะได้รับประโยชน์จากต้นไม้นั้นอย่างแท้จริง

ศาสนาก็มีลักษณะเช่นนี้ พิธีกรรมต่างๆ ซึ่งเรียกในที่นี้ว่าศาสนพิธีนั้นเป็นเพียงองค์ประกอบภายนอกที่ห่อหุ้มแก่น ศาสนาคือตัวสังขารธรรมไว้ หากจะเลือกใช้เลือกสอนกันแต่แก่นๆ แล้วคงเป็นไปและเข้าใจได้ยาก จำต้องเริ่มต้นจากเปลือกกระพี้ไปก่อนเพราะความนิยมของคน และพื้นฐานความรู้ ของคนไม่เหมือนกันและไม่เท่ากัน แต่พิธีกรรมนั้นต้องเป็นไปพอเหมาะพอควร ไม่มากเกินไปน้อยเกินไป หากพิธีกรรมมีมากเกินไป แก่นธรรมก็จะเล็กเรียวลง เหมือนต้นไม้ถ้ามีเปลือกกระพี้หนามาก แก่นของต้นไม้นั้นมักจะเล็กเรียวมาก พิธีกรรมนั้นจะต้องเป็นพิธีกรรมที่ดีด้วย เพราะพิธีกรรมที่ดีจะสื่อให้เห็นว่าแก่นธรรมนั้นดี เปรียบเหมือนต้นไม้ที่มีเปลือกดี สื่อให้เห็นว่าแก่นข้างในย่อมดี หรือผลไม้ที่มีเปลือกนอกดีก็สื่อให้เห็นว่าเนื้อข้างในจะไม่เน่าไม่เสียด้วยตรงข้ามหากเปลือกนอกมีจุดต่างตำหรือมีรอยเนา ก็สื่อให้เห็นว่าเนื้อข้างในยังวางใจไม่ได้ แต่ในแง่ทางพิธีกรรมทางศาสนาในสังคมไทยปัจจุบันก็การเปลี่ยนแปลงไปหลายอย่างทั้งด้านเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์ วัฒนธรรมและสังคมนิยมที่ทันสมัยมากขึ้น จนทำให้เกิดทัศนคติทางศาสนา ความเชื่อในการปฏิบัติศาสนพิธีที่เปลี่ยนแปลง เช่น การจัดทำเสื้อทีมใส่ไปงานบวช การจ้างรถแห่รอบโบสถ์ในงานบวช เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีบางกลุ่มที่มองภาพสะท้อนจากข่าวสารทางช่องทางต่างๆ ทำให้ความเชื่อทางศาสนพิธีบางอย่างลดน้อยถอยลงหรือเกิดความเชื่อผิดๆ เกี่ยวกับศาสนพิธีนำไปสู่การปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมเกิดภาพลักษณ์ที่เสื่อมเสียต่อศาสนา และเป็นอุปสรรคในการเกิดความเข้าใจของแก่นธรรมศาสนาที่เป็นหลักสำคัญในการดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพ

ด้วยปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นทำให้เห็นว่า การศึกษาทัศนคติด้านพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ ควรที่จะศึกษากับกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อสูงนั่นคือกลุ่ม นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เนื่องด้วยนักศึกษากลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่อยู่ในวัยการเปลี่ยนทางด้านความคิด ความรู้สึก การพบเจอพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ ที่แตกต่างจากสังคมที่เคยเป็นอยู่ในท้องถิ่นตน รวมถึงการเข้าสู่การเรียนรู้หลักทฤษฎีตามศาสตร์วิชาของสาขาที่ตนถนัดที่มีผลต่อมุมมองความเชื่อทางพิธีกรรมได้ และนักศึกษากลุ่มนี้ยังเป็นกลุ่มที่จะไปเป็นครูในอนาคตจึงเหมาะที่จะสำรวจทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ เพราะผลการสำรวจเรื่องดังกล่าวจะช่วยสะท้อนให้เห็นคุณสมบัติบางอย่างในการเป็นแม่พิมพ์ของชาติ

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เป็นหลักสูตรที่จัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี เพื่อผลิตบัณฑิตครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีลักษณะของการศึกษาคุณธรรมจริยธรรมโดยตรงตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งจะนำไปสู่การถ่ายทอดหลักพุทธธรรมในสังคมไทยที่มีบริบทสังคมที่นับถือศาสนาพุทธ ให้เข้าใจศาสนาที่ตนนับถือ ใช้ประโยชน์จากสิ่งที่ศาสนาสอนให้เกิดประโยชน์สุขได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้การเปิดสอนในรายวิชาเอกสำหรับนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาที่มีความสนใจอยากศึกษาด้านศาสนาและปรัชญา เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาตนเองและถ่ายทอดให้กับผู้อื่นนำไปใช้ในทางที่ถูกต้องดีงาม

ศาสนพิธีและเทศกาลชาวพุทธ (Buddhist ordinances and festivals) เป็นวิชาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมาของศาสนพิธี ความสำคัญศาสนพิธี ประเภทของศาสนพิธี แนวการปฏิบัติศาสนพิธี

จากที่มาและความสำคัญของปัญหาการวิจัยดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า เรื่องของพิธีกรรมทางศาสนาพุทธนั้น อาจจะเป็นเรื่องที่บางคนอาจมองแค่เพียงเป็นผิวเผินเปลือกนอกของศาสนาแท้ที่จริงแล้วพิธีกรรมทางศาสนามีความสำคัญยิ่งที่เป็นพื้นฐานนำไปสู่แก่นธรรมที่จะทำให้ง่ายต่อความเข้าใจ แต่คนส่วนใหญ่โดยเฉพาะนักศึกษาซึ่งเป็นเยาวชนมักมองข้ามหรือเข้าใจแบบผิดๆ ทำให้ศาสนพิธีถูกนำไปใช้ในรูปแบบความเชื่อของความมกมายไม่เหมาะสมและเกินความจำเป็นขาดความเห็นคุณค่าอย่างแท้จริงและไม่สามารถนำแนวความเชื่อนั้นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา และเปรียบเทียบทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

การวิจัยฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ซึ่งผลการวิจัยน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา พัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนพิธีได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
2. เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยจำแนกตาม เพศ และสาขาวิชาที่เรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
2. ทำให้เห็นถึงความเหมือนความต่างในเรื่องทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร การวิจัยครั้งนี้ เก็บข้อมูลจากประชากรคือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ชั้นปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2560 จาก 17 สาขาวิชา โดยเลือกเฉพาะสาขาวิชาที่มีนักศึกษาชั้นปี 3 ได้แก่ 1) การศึกษาปฐมวัย 2) คณิตศาสตร์ 3) คอมพิวเตอร์ศึกษา 4) เคมี 5) ชีววิทยา 6) ฟิสิกส์ 7) วิทยาศาสตร์ทั่วไป 8) พลศึกษา 9) ภาษาไทย 10) ภาษาอังกฤษ 11) สังคมศึกษา 12) ดนตรี 13) ศิลปศึกษา 14) อุตสาหกรรมศึกษา 15) นาฏศิลป์ไทย 16) พุทธศาสนศึกษา 17) การศึกษาพิเศษ-ภาษาไทย จำนวน 508 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ชั้นปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2562 จาก 17 สาขาวิชา สุ่มกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 สาขา เป็นจำนวน 256 คน สุ่มสาขาวิชา ตามประเภทที่แบ่งโดยการสุ่มอย่างง่าย (Sample random sampling) ได้สาขาวิชาประเภทศาสตร์แห่งเหตุผล 5 สาขา และศาสตร์แห่งสังคมมนุษย์ 5 สาขา สุ่มนักศึกษาจากสาขาวิชาที่ได้รับการสุ่ม โดยการเทียบสัดส่วน

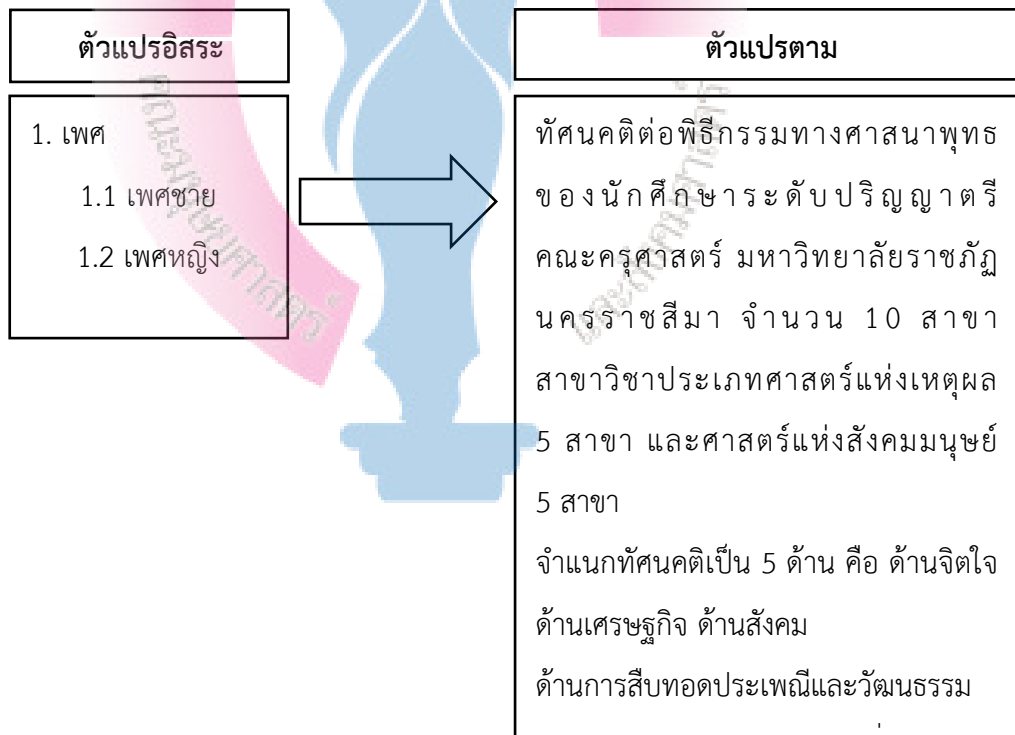
ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง และสุ่มอย่างง่าย โดยวิธีการจับฉลาก 1 อัตราส่วนการแบ่งร้อยละ 50 จากจำนวนคน 10 สาขา สุ่มแต่ละสาขาเป็นจำนวนกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งหมด 130 คน

3. ตัวแปรอิสระ ตัวแปรอิสระที่ศึกษาในครั้งนี้คือ 1) เพศ เปรียบเทียบระหว่างนักศึกษาเพศหญิงกับนักศึกษาเพศชาย 2) สาขาวิชาที่กำลังศึกษาอยู่ เปรียบเทียบระหว่างสาขาวิชาในคณะครุศาสตร์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ทักษะคิดต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

ทักษะคิดต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา แตกต่างกันเมื่อจำแนกตามเพศ และสาขาวิชาที่เรียน

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. ทักษะคิด หมายถึง แนวความคิดเห็น คือการแสดงออกถึงความชอบหรือไม่ชอบต่อบุคคล สถานที่ สิ่งของ หรือเหตุการณ์สิ่งใดสิ่งหนึ่ง (ซึ่งเรียกว่าวัตถุแห่งทัศนคติ) สามารถตรวจวัด และเปลี่ยนแปลงได้ ส่งผลต่ออารมณ์และพฤติกรรมของบุคคลนั้นด้วย
2. นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ภาคปกติ ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ปีการศึกษา 2562 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 สาขา
3. เพศ หมายถึง เพศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ซึ่งแบ่งออกเป็นเพศหญิงและเพศชาย
4. สาขาวิชา หมายถึง สาขาวิชาที่นักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคปกติ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ชั้นปีที่ 3 กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2562 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 สาขา
5. สาขาวิชาประเภทศาสตร์แห่งเหตุผล หมายถึง สาขาวิชาที่มีนักศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับหลักการหาเหตุผลการทดลองและเทคโนโลยี
6. ศาสตร์แห่งสังคมมนุษย์ หมายถึง สาขาวิชาที่มีนักศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม จริยธรรมและความเข้าใจจิตใจของมนุษย์
7. พิธีกรรม หมายถึง พิธีกรรม หรือ ศาสนพิธี (อังกฤษ: Ritual) หมายถึง การบูชา แบบอย่างหรือแบบแผนต่าง ๆ ที่ปฏิบัติในทางศาสนา
8. ด้านจิตใจ หมายถึง พิธีกรรมทางศาสนาในแง่ของอารมณ์ ความรู้สึกต่อการช่วยเสริมสร้าง กำลังใจ ปลุกฝังแรงศรัทธา และการใช้ชีวิตประจำวัน
9. ด้านเศรษฐกิจ หมายถึง พิธีกรรมศาสนาที่มีอิทธิพลต่อการดึงดูดค้าขาย ธุรกิจ เศรษฐกิจ ความก้าวหน้าแรงขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และช่องทางการทำอาชีพ
10. ด้านสังคม หมายถึง พิธีกรรมศาสนาที่มีอิทธิพลการหล่อหลอม กำกับพฤติกรรม เสริมสร้างความรักสามัคคี ปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคม
11. ด้านการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรม หมายถึง ความเชื่อทางพิธีกรรมศาสนา ที่มีอิทธิพลเอกลักษณ์การแสดงออกในรูปแบบของการดำรงชีวิต รากฐานความเชื่อที่สืบทอดกันมา การเสริมสร้างให้เกิดวัฒนธรรมที่งดงาม

12.ด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น หมายถึง อิทธิพลของผู้มีอำนาจการก่อตั้งกฎหมาย ในการประกอบพิธีกรรมในการใช้อำนาจการควบคุม จัดระเบียบ แนวป้องกันความขัดแย้ง และการส่งเสริมให้พิธีกรรมเกิดขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษารื่องทัศนคติของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เกี่ยวกับเรื่องของพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดแนวทางในการศึกษาวิจัยและเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้อย่างลึกซึ้ง ตลอดจน เพื่อให้การศึกษามีความละเอียดรอบครอบ และครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องการศึกษา อย่างครบถ้วน ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีสาระสำคัญ ที่จะนำเสนอตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ความหมาย ความสำคัญ และแนวคิดทฤษฎีของทัศนคติ
2. ความหมายของพิธีกรรมและศาสนาพิธี
3. แนวคิดความเชื่อ และพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา
4. ความสำคัญของพิธีกรรมและพิธีกรรมทางศาสนา
5. คุณลักษณะของพิธีกรรมที่ดี
6. ทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนา
7. พิธีกรรมที่เปลี่ยนไป
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมาย ความสำคัญ และแนวคิดทฤษฎีของทัศนคติ

คำว่า “ทัศนคติ” มาจากคำว่า “Views” ในภาษาอังกฤษ ซึ่งแปลว่า “มุมมอง” ส่วน “ทัศนคติ” มาจากคำในภาษาอังกฤษ คือ “Attitude” ปัจจุบันผู้คนทั่วไปจะสับสนกับสองคำนี้ จะใช้ปนเปกันไปหมด โดยเฉพาะนักเรียน นักศึกษา ดังนั้น ผู้ใช้จึงควรทำการศึกษาให้ดี โดยเฉพาะบุคลากรทางการศึกษาเหล่าบรรดาครูผู้สอนภาษาไทยทั้งหลาย เมื่อมาดูรายละเอียดของคำสองนี้ว่าแต่ละคำมีความหมายอย่างไร คำแรก “ทัศนคติ” (Views) นั้น หมายถึงความคิดเห็น ซึ่งเป็นความคิดเห็นในระดับผิวเผิน หรืออาจจะเรียกอีกอย่างว่ามุมมอง ซึ่งก็มีคำหลายๆ คำที่สามารถบ่งบอกว่าข้อความนั้นๆ เป็น ทัศนคติ เช่น คำว่า น่าจะ คงจะ อาจจะหรือควรจะเป็น ความคิดเห็น โดยผิวเผิน ดังนั้น ทัศนคติจึงยังไม่สามารถจะนำมาอ้างอิงได้ เนื่องจากว่าทัศนคติยังไม่ใช่ความจริง

มันคือความคิดของคนแต่คนซึ่งแตกต่างกันไป โดยทั่วๆ ไปแล้ว เราอาจจะแบ่งทรรศนะ เป็น 3 ประเภทหลักๆ คือ

1. **ทรรศนะที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริง** ซึ่งเป็นความคิดเห็นที่เกี่ยวกับความจริงที่เกิดขึ้น และยังมีการถกเถียงกันอยู่ว่าอันไหนจริงอันไหนไม่จริง เหมือนการสันนิษฐาน หรือการคาดคะเน เช่น เวลาที่เราพบนักศึกษาที่ขยัน เราอาจจะบอกว่า “ดูแล้วเขาน่าจะต้องสอบได้คะแนนดีแน่ๆ” ซึ่งการพูดแบบนี้ก็คือการแสดงทรรศนะ ที่เป็นการคาดคะเน

2. **ทรรศนะที่เกี่ยวกับนโยบาย** ซึ่งจะเป็นการออกความเห็นเพื่อ เสนอแนะ ตักเตือน แนะนำ เช่น เราอาจจะพูดว่า “เขาน่าจะออกกำลังกายให้มากกว่านี้จะได้ดูดี”

3. **ทรรศนะเชิงคุณค่า** ซึ่งเป็นการแสดงความคิดเห็นเพื่อประเมินว่าสิ่งใดดี สิ่งใดด้อย ส่วนคำว่า “ทัศนคติ” (Attitude) นั้นเป็นการแสดงความคิดเห็นที่เรียกได้ว่าเป็นการแสดงความคิดเห็น เมื่อถูกถามเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งแตกต่างจากทรรศนะก็ตรงที่ทรรศนะจะเป็นการแสดงความคิดเห็นแบบข้อความที่เป็นประโยชน์ออกมาหรืออาจจะกล่าวได้ว่า เมื่อมีคนแสดงทรรศนะมาสู่เรา เราก็จะเป็นผู้แสดงทัศนคติออกไปเพื่อสนับสนุนหรือไม่สนับสนุน เช่น เมื่อมีคนแสดงทรรศนะมาว่า “เราคาดว่าทางเลือกที่ตั้งน่าจะเกิดขึ้นภายในปีนี้” แล้วถามเราว่าเห็นด้วยหรือไม่ คือเขากำลังต้องการให้เราแสดงทัศนคติออกมา ว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

เมื่อดูจากที่อธิบายมาข้างต้นจะพบว่า การแสดงทัศนคติมันเป็นการแสดงความคิดเห็นแบบง่าย แต่ในความง่ายตรงนี้ในโลกวิชาการกลับอธิบายไว้ค่อนข้างซับซ้อนเป็นอย่างยิ่ง โดยที่ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับ “ทัศนคติ” ไว้ว่า “ทัศนคติ” เป็นคำสมาส ระหว่างคำว่า ทัศนะ ซึ่งแปลว่าความเห็น กับคติ ซึ่งแปลว่า แบบอย่างหรือลักษณะ ซึ่งเมื่อรวมกันแล้วแปลว่าลักษณะของความเห็น ทัศนคติ จึงหมายถึงความรู้สึกส่วนตัวที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย และยังมีนักวิชาการบางคนให้ความหมายทัศนคติเป็นระดับความมากน้อย ของความรู้สึกในด้านบวกและลบที่มีต่อสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นอะไรก็ได้หลายอย่างเป็นต้นว่า สิ่งของ บุคคล บทความ องค์การ ความคิด ฯลฯ ความรู้สึกสามารถบอกความแตกต่างว่า เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าทัศนคติเป็นความรู้สึกทั้งในทางบวกและในทางลบ เป็นภาวะทางจิตใจ ของการเตรียมพร้อมที่จะเรียนรู้และถูกปรับตัวให้เข้ากับองค์การ โดยประสบการณ์ที่ใช้อิทธิพล ที่มีลักษณะเฉพาะต่อการตอบสนองของบุคคลไปสู่บุคคล สิ่งของและสถานการณ์ของแต่ละบุคคล ทัศนคติมีลักษณะที่เป็นนามธรรมและเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการแสดงออกทางด้านปฏิบัติ

แต่ไม่ใช่แรงจูงใจและแรงขับเป็นความพร้อมที่จะโต้ตอบและแสดงให้ทราบถึงแนวทางการตอบสนองของบุคคล ทศนคติจึงเป็นปัจจัยหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลต่อการกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม และมีผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกมา

จากนิยามที่กล่าวมาทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่า **ทัศนคติ** คือ ระดับของความรู้สึกรู้สึกนึกคิดที่เกี่ยวข้องกับภาวะทางจิตใจของบุคคลที่มีต่อตนเอง ต่อบุคคลอื่น และต่อสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อันเป็นผลมาจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ และเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมหรือแนวโน้มที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่างๆ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ซึ่งอยู่ในรูปแบบของการสนับสนุนหรือคัดค้านก็ได้ แต่อย่างไรก็ตามทัศนคติของคนเรานั้นมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ด้วยการศึกษาสิ่งแวดล้อม และการคมนาคมติดต่อมียังผลให้ทัศนคติของคนเปลี่ยนแปลงไปได้เป็นอันมาก ทั้งนี้เพราะบุคคลมีโอกาสสังสรรค์และแลกเปลี่ยนตลอดจนเลียนแบบความคิดเห็นกันได้มาก วัฒนธรรมมีการผสมผสานกันมากเท่าใดก็ยิ่งจะทำให้ทัศนคติของคนเปลี่ยนแปลงไปได้มากเท่านั้น ดังนั้นคนที่ขาดการติดต่อกับบุคคลอื่นดำรงชีวิตอยู่ตามลำพัง ทัศนคติจะไม่เปลี่ยนแปลง แต่คนที่โลดแล่นไปตามสังคมอย่างกว้างขวาง เข้ากลุ่มเข้าพวกหรือเป็นสมาชิกของสมาคมมากแห่งทัศนคติจะเปลี่ยนแปลงได้มาก เพราะคบค้าสมาคมติดต่อสังสรรค์โอกาสที่จะมีการถ่ายทอดหรือเลียนแบบความคิดเห็นนั้นเป็นไปได้ง่าย เมื่อทัศนคติของบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงได้ จึงทำให้นักสื่อสารการตลาด และบรรดานักการเมืองทั้งหลายพยายามที่จะใช้ช่องทางการสื่อสารที่มีอยู่มากมายสื่อไปถึงบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่เป็นเป้าหมาย เพื่อให้เกิดผลหรือเกิดทัศนคติในทางที่สนับสนุนสินค้าหรือในทางเห็นด้วยกับนโยบายพรรคการเมืองนั้นๆ ดังนั้นทัศนคติของบุคคลอาจจะถูกเปลี่ยนแปลงได้โดยง่าย หากขาดการคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบ และเมื่อทัศนคติถูกเปลี่ยนแปลงได้ โดยง่ายจากการเปิดรับสื่อหรือข้อมูลข่าวสารที่ขาดการไตร่ตรอง ย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้างอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

1.1 ความหมายของทัศนคติ

นักจิตวิทยา และผู้สนใจศึกษา ได้ให้ความหมายของคำว่าทัศนคติ (Attitude) ไว้มากมายหลายท่านดังต่อไปนี้

ราตรี พัฒนรังสรรค์ (2542 : 42) ให้ความหมายของทัศนคติว่า หมายถึง แนวโน้มที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสนองตอบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้า ซึ่งอาจจะเป็นได้ทั้งคน วัตถุ สิ่งของ หรือความคิด (Ideas) ทัศนคติอาจจะบวกหรือลบ

สุภาณี สนธิรัตน์ และคนอื่น ๆ (2547 : 368) ให้ความหมายของทัศนคติว่า หมายถึง ความโน้มแน้วที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าชนิดต่าง ๆ เช่น คน สัตว์ วัตถุหรือสถานการณ์ต่าง ๆ

สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ (2542 : 64) กล่าวว่า ทัศนคติ คือ ผลผสมผสาน ของความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ความคิดเห็น ความรู้ และความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง คนใดคนหนึ่ง สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ซึ่งออกมาในรูปการประเมินค่า อันอาจเป็นไปในทาง ยอมรับหรือปฏิเสธก็ได้ และความรู้สึกเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งขึ้น ดังนั้นพฤติกรรมของมนุษย์ก็คือ การแสดงออกซึ่งทัศนคติของเขา

แสงเดือน ทวีสิน (2545 : 67) ให้ความหมายของทัศนคติไว้ว่า หมายถึง ความรู้สึก ของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความรู้สึกดังกล่าวอาจจะเกี่ยวกับบุคคล สิ่งของ สภาพการณ์ เหตุการณ์ เป็นต้น เมื่อเกิดความรู้สึกบุคคลนั้นจะมีการเตรียมพร้อม เพื่อมีปฏิกิริยาตอบโต้ไปในทางหนึ่งตาม ความรู้สึกของตนเอง

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544 : 238) กล่าวว่าความหมายของทัศนคติดังนี้ 1) ความรู้สึก ของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ หลังจากทีบุคคลได้มีประสบการณ์ในสิ่งนั้น ความรู้สึกจึงแบ่ง เป็น 3 ลักษณะ คือ ความรู้สึกในทางบวกเป็นการแสดงออกในทางลักษณะของความพึงพอใจ เห็นด้วย ชอบ สนับสนุน ความรู้สึกในทางลบ เป็นการแสดงออกในลักษณะไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย ไม่ชอบ และไม่สนับสนุน และความรู้สึกที่เป็นกลาง คือ ไม่มีความรู้สึกใด ๆ 2) บุคคล จะแสดงความรู้สึกออกทางด้านพฤติกรรม ซึ่งแบ่งพฤติกรรมเป็น 2 แบบ คือ พฤติกรรมภายนอก เป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ และพฤติกรรมภายใน เป็นพฤติกรรมที่สังเกตไม่ได้ ชอบหรือไม่ชอบ ก็ไม่แสดงออก หรือความรู้สึกที่เป็นกลาง

Atonide Gerrit (1992 : 116) กล่าวถึงทัศนคติว่าเป็นแนวโน้มในการแสดงพฤติกรรม หรือบุคลิกภาพของบุคคลในการประเมินวัตถุหรือเรื่องราวต่างในโลก ซึ่งส่งผลต่อการแสดงออก เป็นความชอบหรือไม่ชอบ

Hogg (1998 : 116) กล่าวถึงทัศนคติว่าเกี่ยวข้องกับความเชื่อ ความรู้สึก และการแสดงพฤติกรรม ซึ่งมีต่อกลุ่มคน สิ่งของ เหตุการณ์ และสัญลักษณ์ ความรู้สึกอาจจะเป็นไป ทั้งในทางบวกและทางลบ

จากการศึกษาความหมายของทัศนคติ สรุปได้ว่า ทัศนคติ หมายถึง ความเชื่อความรู้สึก ของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นบุคคล สิ่งของ หรือสภาพการณ์ ที่มีทิศทางอาจเป็นบวก ลบ

หรือเป็นกลาง ทำให้บุคคลมีแนวโน้ม ที่จะตอบสนองหรือแสดงพฤติกรรมไปตามความคิด หรือความรู้สึกที่มีต่อสภาพการณ์นั้น ๆ

1.2 การเกิดทัศนคติ

ทัศนคติเกิดจากการเรียนรู้ ซึ่งมีกระบวนการที่ค่อนข้างซับซ้อน สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อการเกิดทัศนคติของบุคคลนั้นมีทั้งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม ซึ่งอาจจำแนกรายละเอียด ได้ดังนี้ (เดมส์คอตต์ คทวณิช. 2549 : 314-315)

1.2.1 วัฒนธรรม (Culture) แต่ละสังคมจะมีวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดแบบแผน เพื่อใช้ในการดำเนินของคนในสังคม ดังนั้น วัฒนธรรมจึงมีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อ และความรู้สึกของคนในสังคมอย่างมาก ด้วยเหตุนี้คนในสังคมเดียวกันจึงมักแสดงพฤติกรรมออกมา ในแนวทางเดียวกัน เช่น คนอเมริกาบางรัฐจะมีวัฒนธรรมในการรังเกียจสีผิว จึงมีผลทำให้คนในรัฐนั้น มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อคนผิวเหลืองและผิวดำ พฤติกรรมที่แสดงออกมาก็มักจะลอบทำลายทรัพย์สิน และทำร้ายคนต่างผิวอยู่เสมอ เป็นต้น

1.2.2 ครอบครัว (Family) เป็นสถาบันทางสังคมแห่งแรกที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของบุคคล เป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากเด็กมักจะมี ความเชื่อที่คล้อยตามคำอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ ดังนั้นทัศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ได้รับการปลูกฝังจากครอบครัวมาแล้ว จึงมักจะเปลี่ยนแปลงได้ยาก เพราะเหตุนี้จึงพบว่าทัศนคติของพ่อแม่ ลูก มีความคล้ายคลึงกันมาก เช่น พ่อแม่มีความเชื่อ ทางศาสนาอย่างเคร่งครัด ลูกมักจะเคร่งครัดต่อศาสนาไปด้วย

1.2.3 ประสบการณ์ (Experience) ที่บุคคลได้รับจะมีส่วนสำคัญต่อการเกิดทัศนคติ ของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ทั้งทางบวก และทางลบรวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่มีอยู่เดิม เช่น คนป่วยที่มีประสบการณ์จากการที่ถูกพยาบาลตวาดอยู่บ่อย ๆ จึงมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อนางพยาบาล หรือโรงพยาบาล เด็กอนุบาลจะมีทัศนคติที่ดีต่อครู เพราะมีประสบการณ์ว่าครูใจดี สบาย พูดเพราะ เป็นต้น

1.2.4 อิทธิพลของกลุ่มทางสังคม ได้แก่ กลุ่มเพื่อนสนิท เพื่อนร่วมงานกลุ่มดังกล่าว จะมีอิทธิพลต่อการเกิดทัศนคติไปทิศทางหนึ่งทิศทางใดได้ง่าย โดยเฉพาะในเด็กวัยรุ่น ทั้งนี้เนื่องจากความเป็นเพื่อนยอมทำให้เกิดความใกล้ชิดสนิทสนม โดยเฉพาะเพื่อนที่มีอายุรุ่นคราว เดียวกันด้วยแล้วมักจะมีความคิดที่คล้อยตามกันได้

1.2.5 สื่อมวลชน (Mass Communication) ได้แก่ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ แม้กระทั่งอินเทอร์เน็ตจะมีบทบาทสำคัญต่อการชักจูงให้บุคคลมีทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดไปในทิศทางหนึ่งทิศทางใดก็ได้ เนื่องจากสื่อมวลชนทั้งหลายทำหน้าที่ป้อนข่าวสารข้อมูลรวมทั้งแสดงความคิดเห็นต่อบุคคล และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นผู้บริโภคข่าวสารจึงมักถูกโน้มน้าวความคิดจากสื่อมวลชนได้ง่าย ถ้าบุคคลผู้รับข่าวสารขาดวิจารณญาณในการรับข้อมูลที่ตีพ

1.3 องค์ประกอบของทัศนคติ

องค์ประกอบในการเกิดทัศนคติมี 3 ประการ ดังนี้ (แสงเดือน ทวีสิน. 2545 : 69-70)

1.3.1 องค์ประกอบทางด้านปัญญา (Cognitive Component) ทัศนคติไม่ได้เป็นเรื่องของความรู้สึกอย่างเดียว แต่นักจิตวิทยาคำนิยามถึงองค์ประกอบด้านปัญญาร่วมกัน คำว่า “ปัญญา” ในที่นี้หมายถึง ข้อมูลอันเกี่ยวข้องกับความคิด ความเข้าใจ ซึ่งจะมีส่วนในการกำหนดทัศนคติของแต่ละบุคคล เช่น การที่บุคคลหนึ่งชอบอาชีพวิศวกรมากกว่าอาชีพครู เพราะว่า บุคคลนั้น “รู้ว่า” อาชีพวิศวกรได้เงินเดือนดีกว่าอาชีพครู ดังนั้นองค์ประกอบด้านปัญญา จึงเป็นพื้นฐานในการกำหนดทัศนคติของบุคคล ซึ่งสามารถวัดได้โดยการสำรวจและสอบถาม

1.3.2 องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก (Affective Component) มักจะคล้อยตามองค์ประกอบทางด้านปัญญา คือ คนเรามักจะ “ชอบ” หรือ “ไม่ชอบ” ตามข้อมูลที่เราู้ บางครั้งข้อมูลที่เราู้อาจไม่สามารถมีอิทธิพลเหนือความรู้สึกได้ ซึ่งวัดได้โดยใช้เครื่องมือวัดทางกายภาพ

1.3.3 องค์ประกอบทางการปฏิบัติ (Behavioral Component) องค์ประกอบทางด้านนี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ เพราะเป็นตัวที่แสดงถึงทัศนคติอย่างแท้จริง ซึ่งสามารถวัดได้โดยการสังเกตจากการปฏิบัติของบุคคลผู้นั้น

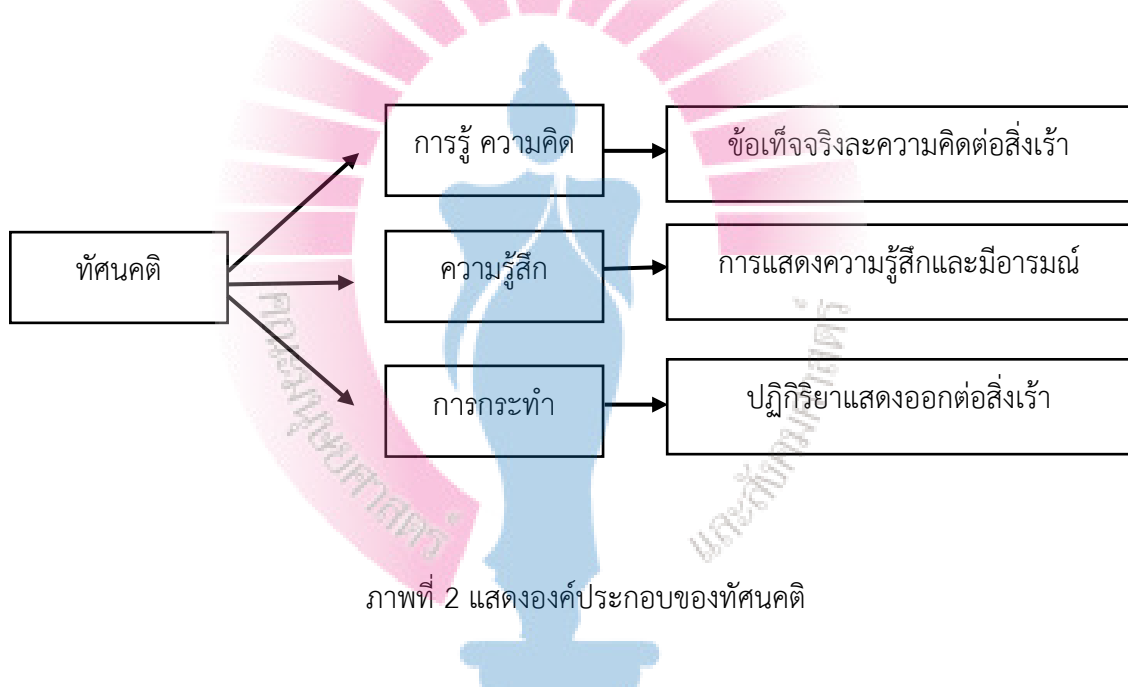
อุดม สำอางกุล (2538 : 78-79) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของทัศนคติ แบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบทางด้านปัญญา (Cognitive Component) เป็นเรื่องของการรับรู้ของคุณคนในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาจเป็นการรับรู้เกี่ยวกับวัตถุ สิ่งของ บุคคล หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ว่ารู้สิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวได้อย่างไรรู้ในทางที่ดีหรือไม่ดี ทางบวกหรือทางลบ ซึ่งก่อให้เกิดทัศนคติขึ้น ถ้ารู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางที่ดี เราก็มักจะมีเจตคติต่อสิ่งนั้นในทางที่ดี และถ้ารู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางที่ไม่ดีก็จะมีเจตคติไม่ดีต่อสิ่งนั้นด้วย ถ้าไม่รู้จักสิ่งใดเลยเจตคติก็จะไม่เกิดขึ้น หรือไม่มีสิ่งใดในโลกก็จะไม่เกิดเจตคติต่อสิ่งใด

2. องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก (Affective Component or Feeling Component) เป็นองค์ประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งถูกเร้าจากการรู้นั้น เมื่อเราเกิดการรู้สิ่งหนึ่งสิ่งใดแล้ว

จะทำให้เราเกิดความรู้สึกในทางที่ดีหรือไม่ดี ถ้าเรารู้สึกต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดในทางที่ไม่ดี เราก็จะไม่ชอบหรือไม่พอใจในสิ่งนั้น ซึ่งความรู้สึกนี้จะทำให้เกิดเจตคติในทางใดทางหนึ่ง คือ ชอบหรือไม่ชอบ ความรู้สึกนี้ เมื่อเกิดขึ้นแล้วเปลี่ยนแปลงได้ยากมาก ไม่เหมือนกับความจริงต่าง ๆ ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงได้ยากกว่าถ้ามีเหตุผลเพียงพอ

3. องค์ประกอบด้านแนวโน้มในเชิงพฤติกรรมหรือการกระทำ (Action tendency Component or Behavioral Component) องค์ประกอบแนวโน้มในทางปฏิบัติ คือ ความพร้อม หรือความโน้มเอียงล่วงหน้าที่จะกระทำ หรือตอบสนอง ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากความคิด ความรู้สึกของบุคคล ที่จะแสดงออกในรูปการยอมรับหรือปฏิเสธการเข้าหา หรือถอยหนี ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงองค์ประกอบของทัศนคติ

สรุปได้ว่า การที่บุคคลจะมีทัศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ความรู้ ความรู้สึก และการปฏิบัติ ทำให้มีความโน้มเอียงไปในทางที่ชอบ พอใจ หรือไม่พอใจ ต่อสิ่งนั้น และแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับความรู้ ความรู้สึกของตนออกมา

1.4 การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

ถึงทัศนคติจะเปลี่ยนแปลงได้ก็ตาม แต่ทัศนคติบางอย่างก็เปลี่ยนแปลงได้ยาก และต้องใช้เวลา ทั้งนี้เนื่องจากการเกิดทัศนคติต่อสิ่งใดนั้นมักจะต้องใช้เวลาสั่งสมมานานพอสมควร อย่างไรก็ตาม นักจิตวิทยาได้เสนอวิธีการในการเปลี่ยนทัศนคติที่มีผลต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ต่อสังคมไว้ ดังนี้ (เต็มศักดิ์ คทวณิช. 2549 : 315)

1.4.1 การชักจูง (Persuasion) ชักชวน หรือเกลี้ยกล่อมทัศนคติหลายอย่างในตัวบุคคล อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ภายหลังจากการได้รับการอธิบาย ใช้เหตุผล และชี้แนะ โดยเฉพาะถ้าบุคคลนั้นเป็นที่ไว้วางใจหรือได้รับความศรัทธาและเชื่อถือ ยิ่งถ้าสองฝ่ายสามารถแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกันได้โดยอิสระด้วยแล้ว ยิ่งจะได้รับความสำเร็จในการเปลี่ยนทัศนคติมากกว่าการได้รับฟังเพียงอย่างเดียว

1.4.2 การเปลี่ยนกลุ่ม (Group Change) อิทธิพลจากความคิดของกลุ่มหรือสังคม จะทำให้บุคคลในกลุ่มเกิดการคล้อยตามได้ง่าย ดังนั้น ถ้าต้องการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลเป็นรูปแบบใด อาจทำได้โดยให้บุคคลนั้นย้ายเข้าไปในกลุ่มที่มีทัศนคติตามรูปแบบนั้น เช่น ถ้าต้องการให้เลิกอบายมุขก็ให้ย้ายไปเข้ากลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม เป็นต้น

1.4.3 ล้างสมอง (Brain Washing) เป็นวิธีการลบล้างความเชื่อเก่าเพื่อสร้างความเชื่อใหม่ขึ้นมาแทนด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยทั่วไปมักจะเป็นการให้ข้อมูลด้านดีกับเรื่องที่ต้องการจะเปลี่ยนทัศนคติ ขณะเดียวกันก็ให้ข้อมูลทางลบกับสิ่งที่เป็นทัศนคติเดิม วิธีการเปลี่ยนทัศนคติด้วยวิธีการล้างสมองนี้ โดยทั่วไปผู้นำประเพณีเผด็จการมักนิยมนำมาใช้กับประชาชนที่ตนปกครองอยู่

1.4.4 การโฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda) เป็นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติอีกวิธีหนึ่ง โดยการใช้การชักชวนให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลหันมาให้ความสนใจหรือเปลี่ยนแปลงความคิดและความเชื่อในสิ่งที่ตนต้องการ โดยทั่วไปมักนิยมใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในการโฆษณาชวนเชื่อ ซึ่งเป็นวิธีที่ได้ผลมากกว่าวิธีอื่น ทั้งนี้เนื่องจากสื่อมวลชนสามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ต้องการนำเสนอไปได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึง อีกทั้งยังสามารถกำหนดความถี่เพื่อย้ำสิ่งที่เป่าหมายในการชวนเชื่อได้ตามความประสงค์ นอกจากนี้ยังเป็นวิธีที่สามารถใช้ได้ดีกับชนจำนวนมาก ๆ อีกด้วย ดังนั้นจึงมักจะพบผู้ปกครองส่วนใหญ่ถ้าต้องการเปลี่ยนความคิดทางการเมืองหรือต้องการให้ประชาชนสนับสนุนตนแล้ว มักจะการใช้การโฆษณาชวนเชื่อเป็นเครื่องมือสำคัญ

1.4.5 การให้ประสบการณ์ (Experience) การให้ประสบการณ์โดยตรงกับบุคคลในเรื่องที่ประสงค์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคตินั้น นับว่าเป็นวิธีการอีกวิธีหนึ่งที่สามารถสร้างทัศนคติใหม่ให้กับบุคคลอื่นได้ เช่น ถ้าต้องการให้เกิดการเปลี่ยนทัศนคติของผู้ที่นิยมสูบบุหรี่ก็ให้หันไปเห็นบุคคลที่ป่วยเป็นโรคต่าง ๆ ที่เกิดจากการสูบบุหรี่ เป็นต้น

1.5 ลักษณะของทัศนคติ

สุรางค์ โคว์ตระกูล (2548 : 367) กล่าวถึงลักษณะของทัศนคติ ดังนี้

1.5.1 ทัศนคติเกิดจากการเรียนรู้

1.5.2 ทัศนคติเป็นแรงจูงใจที่ทำให้บุคคลกล้าเผชิญกับสิ่งเร้าหรือหลีกเลี่ยง ฉะนั้นทัศนคติจึงมีทั้งทางบวกและทางลบ เช่น ถ้านักเรียนมีทัศนคติทางบวกต่อวิชาคณิตศาสตร์ นักเรียนจะชอบเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และเมื่ออยู่ชั้นมัธยมศึกษาจะเลือกเรียนแขนงวิชาคณิตศาสตร์ ตรงข้ามกับนักเรียนที่มีทัศนคติทางลบต่อวิชาคณิตศาสตร์ ก็จะไม่ชอบหรือไม่มีแรงจูงใจที่จะเรียน เมื่ออยู่ชั้นมัธยมศึกษา ก็จะเลือกเรียนแขนงอักษรศาสตร์ ภาษา เป็นต้น

1.5.3 ทัศนคติประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ องค์ประกอบเชิงความรู้สึก (Affective Component) องค์ประกอบเชิงปัญญาหรือการรู้คิด (Cognitive Component) และองค์ประกอบเชิงพฤติกรรม (Behavioral Component)

1.5.4 ทัศนคติเปลี่ยนแปลงได้ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติอาจเปลี่ยนแปลงจากบวกเป็นลบ หรือจากลบเป็นบวก ซึ่งบางครั้งเรียกว่า การเปลี่ยนแปลงทิศทางของทัศนคติ หรืออาจจะเป็นการเปลี่ยนแปลงความเข้มข้น (Intensity) หรือความมากน้อย ทัศนคติบางอย่างอาจจะหยุดเลิกไปได้

1.5.5 สังคมประกิต (Socialization) มีความสำคัญต่อการพัฒนาการทัศนคติของเด็ก โดยเฉพาะทัศนคติต่อความคิดและหลักการที่เป็นนามธรรม เช่น อุดมคติต่อเสรีภาพในการพูด การเขียน เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสภาพเศรษฐกิจสังคมสูง จะมีทัศนคติบวกสูงสุด

โดยสรุป ทัศนคติเป็นแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ของบุคคล ที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาวะแวดล้อม ซึ่งทัศนคติอาจจะมีทั้งด้านบวกและด้านลบ และยังเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการกำหนดลักษณะนิสัยของบุคคลด้วย

1.6 ทฤษฎีเกี่ยวกับการเกิดและการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

วัฒนา ศรีสัตย์วาจา (2534 : 317-320) ได้กล่าวถึงทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเกิดและการเปลี่ยนแปลงทัศนคติไว้ดังนี้

1.6.1 ทฤษฎีการวางเงื่อนไขและการเสริมแรง

(Condition and Reingircement Theories) รูปแบบของการวางเงื่อนไขและการเสริมแรง มีข้อสมมติฐานเบื้องต้นว่า ทัศนคติจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลได้รับข้อมูลความจริง เรียนรู้ถึงความรู้สึก และคุณค่าที่เกี่ยวกับความจริงเหล่านั้น โดยได้รับข้อมูลและความรู้สึกผ่านกระบวนการและกลวิธีต่าง ๆ ดังนี้

1) ความสัมพันธ์ (Association) การเกิดทัศนคติตามกระบวนการนี้เกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งเร้าต่าง ๆ ปรากฏขึ้นพร้อมกัน สิ่งเร้าที่เป็นกลาง หากปรากฏพร้อมกับสิ่งเร้าที่เป็นบวกหรือสิ่งเร้าที่เป็นลบหลาย ๆ ครั้ง ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกเป็นบวกหรือเป็นลบต่อสิ่งเร้าที่เป็นกลางได้ การเรียนรู้คุณสมบัติของวัตถุ ลักษณะของบุคคลหรือแง่มุมทางความคิดต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาทัศนคติต่อวัตถุ บุคคล หรือความคิดนั้น ๆ ปัจจัยที่สร้างให้เกิดทัศนคติได้ง่ายที่สุด คือ การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งนั้น ๆ กับคุณสมบัติของตัวมันเอง

2) การเสริมแรง (Reinforcement) การเรียนรู้เกิดจากการเสริมแรงด้วย เมื่อบุคคลแสดงความรู้สึกหรือการกระทำสิ่งใดลงไปแล้วมีคนเห็นด้วย จะเป็นการเสริมแรงให้เขาแสดงความรู้สึกหรือการกระทำสิ่งนั้นอีก จนกลายเป็นสิ่งที่สร้างให้เกิดทัศนคติต่อสิ่งนั้น

3) การเลียนแบบ (Imitation) ทัศนคติสามารถเรียนรู้ผ่านการเลียนแบบได้ การที่บุคคลจะเลียนแบบพฤติกรรมของผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเอาอย่างผู้ที่แข็งแรง ผู้มีอำนาจ ผู้ที่ตนยกย่องนับถือเป็นบุคคลสำคัญหรือเป็นวีรบุรุษ มักจะได้รับการเรียนแบบอยู่เสมอ

กระบวนการแห่งการวางเงื่อนไข การเสริมแรง และการเลียนแบบ เป็นกลวิธีสำคัญในการเรียนรู้เรื่องการเกิดทัศนคติของบุคคล

1.6.2 ทฤษฎีสั่งใจและความขัดแย้ง (Incentive and Conflict Theories) เป็นทฤษฎีที่พูดถึงสั่งใจและความขัดแย้ง จะเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติโดยเฉพาะบุคคลที่มีทัศนคติหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จะต้องมียุทธผลของการยอมรับหรือปฏิเสธสิ่งนั้นอยู่ในตนเอง ถ้ายุทธผลของการยอมรับดีกว่า ก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น แต่ถ้ายุทธผลที่จะปฏิเสธดีกว่า จะมีผลตรงกันข้าม โดยทั่วไปบุคคลจะพยายามรักษาทัศนคติเดิมไว้ก่อนเสมอ ทัศนคติเปลี่ยนแปลงได้ยากกว่าการเรียนรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง เนื่องจากทัศนคติจะรวมทั้งความรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้น และความรู้สึกที่มีต่อสิ่งนั้น ตลอดจนการประเมินคุณค่าด้วย

สรุปได้ว่า ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเกิดและการเปลี่ยนแปลงทัศนคติมีสองทฤษฎี คือ ทฤษฎีการวางเงื่อนไขและการเสริมแรง และทฤษฎีสั่งใจและความขัดแย้ง โดยทฤษฎีแรกกล่าวว่า ทัศนคติจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลได้รับข้อมูลความจริง เรียนรู้ถึงความรู้สึกและคุณค่าเกี่ยวกับความจริง โดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ ได้แก่ ความสัมพันธ์ การเสริมแรง และการเลียนแบบ ส่วนทฤษฎีที่สองจะกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของทัศนคติว่า จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อบุคคลมียุทธผลของการยอมรับหรือปฏิเสธ ถ้ายุทธผลฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งดีกว่า บุคคลก็จะพยายามรักษาทัศนคตินั้นให้คงอยู่

1.7 การวัดทัศนคติ

ทัศนคติเป็นสภาวะของการสันนิษฐาน ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง ต้องอาศัยแปลความหมายจากการแสดงออกทางความคิด การพูดหรือพฤติกรรมภายนอก วิธีการวัดทัศนคติมีหลายวิธี ได้แก่ วิธีการสังเกต วิธีการสัมภาษณ์ วิธีการใช้แบบสอบถาม วิธีการวัดโดยอ้อม วิธีเล่าเรื่องราวจากภาพ วิธีการศึกษาแบบไม่รบกวนยัย วิธีโยงสายสัมพันธ์ของค่าต่าง ๆ และวิธีวัดทางสรีระ การวัดทัศนคติของผู้ใหญ่และเด็กที่มีการศึกษา นิยมใช้แบบสอบถามมากที่สุด เนื่องจากวิธีนี้ใช้วัดทัศนคติของคนเป็นจำนวนมากไม่จำกัดในเวลาเดียวกัน และสร้างสภาวะที่ลับเฉพาะส่วนตัวให้แก่ผู้ตอบแบบสอบถามได้มาก (ดวงเดือน พันธุนาวิน. 2529 : 26)

ทรงพล ภูมิพัฒน์ (2538 : 149-151) ได้เสนอว่าวิธีการวัดทัศนคติมีหลายวิธี ดังนี้

1. วิธีการสังเกต เป็นวิธีการที่ใช้ตรวจสอบบุคคลอื่น โดยการเฝ้ามองและจดบันทึกพฤติกรรมของบุคคลอย่างมีแบบแผน ทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบว่าบุคคลที่เราสังเกตมีทัศนคติต่อความเชื่ออุปนิสัยอย่างไร วิธีการนี้เหมาะสำหรับการศึกษาที่เกี่ยวกับพฤติกรรม เพราะจะทำให้ผู้ศึกษาได้มองเห็นพฤติกรรมของบุคคลด้วยตนเอง ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง

2. วิธีการสัมภาษณ์ เป็นวิธีที่ผู้ศึกษาจะต้องออกไปสอบถามบุคคลนั้น ด้วยการพูดคุยด้วยตนเอง ผู้สัมภาษณ์จะเตรียมแผนการไว้ล่วงหน้าว่าจะสอบถามเรื่องใด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงมากที่สุด วิธีนี้นับว่าเป็นการหาข้อมูลที่ดีเพราะไม่สิ้นเปลืองมาก สามารถได้ข้อมูลทั้งในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต ข้อเสียของวิธีการนี้ คือ ข้อมูลที่เป็นไปในทางลบหรือเสื่อมเสียต่อผู้ที่เราไปศึกษาอาจจะไม่ถูกเปิดเผย ต้องหาวิธีการอื่น ๆ ศึกษาเพิ่มเติมอีก

3. วิธีการใช้แบบสอบถาม เป็นวิธีที่นิยมใช้ เมื่อผู้ศึกษาไม่สามารถติดต่อกับผู้ที่ศึกษาได้โดยตรง แบบสอบถามนั้นจะมีข้ออธิบายไว้อย่างเรียบร้อย เพื่อให้ผู้ตอบทุกคนเข้าใจตรงกัน การใช้วิธีสังเกตแบบสอบถามนี้เป็นวิธีที่นิยมใช้มากในการวัดทัศนคติ เพราะสามารถสร้างและถามได้ในหลายด้านตามความต้องการของผู้ศึกษา ประหยัดเวลา และสามารถส่งให้กับคนเป็นจำนวนมาก ๆ ได้ในเวลาเดียวกัน

1.8 มาตรฐานวัดทัศนคติ

วิธีการใช้แบบสอบถามในการวัดทัศนคตินั้น มีผู้สร้างเครื่องมือประเภทนี้ขึ้นหลายแบบ แต่ที่นิยมมี 2 ประเภท คือ วิธีการใช้ค่าประจำประโยค และวิธีการประเมินมาตราส่วน

1.8.1 วิธีการใช้ค่าประจำประโยค (Method of Equal Appearing Intervals) เป็นวิธีการของเธอร์สตันและคนอื่น ๆ (ดวงเดือน พันธุนาวิน. 2529 : 26-29)

การหาค่าประจำประโยค ตามวิธีการของเธอร์สโตนเริ่มต้นด้วยการสร้างข้อความ หรือประโยคที่มีการแสดงถึงทัศนคติต่อประเด็นที่ต้องการจะวัดมาอย่างน้อยเป็นจำนวน 5 หรือ 5 เท่าของจำนวนข้อความที่จะใช้ในแบบสอบถามฉบับจริง ข้อความที่จะสร้างขึ้นนี้ควรเป็นข้อความสั้น ๆ ไม่กำกวม โดยมีทั้งข้อความที่แสดงทัศนคติทางบวก ทางลบ และเป็นกลาง นำไปให้คณะบุคคลจำนวนหนึ่งตั้งแต่ 50 คนขึ้นไปพิจารณาอย่างอิสระ โดยแต่ละข้อความจะมีช่วงการวัดไม่เห็นด้วยหรือชอบน้อยที่สุด ไปจนถึงเห็นด้วย หรือชอบมากที่สุด รวม 11 ช่องเท่า ๆ กัน ดังภาพที่ 3

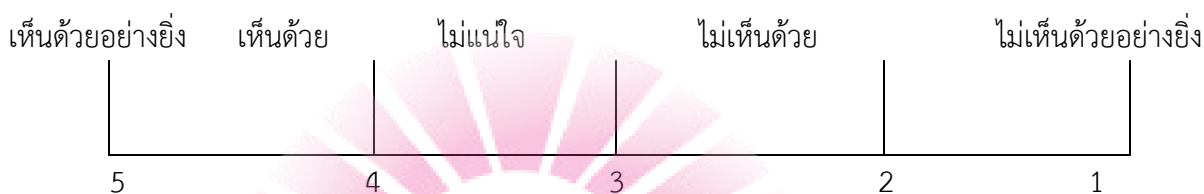

จากภาพประกอบสามารถแบ่งระดับทัศนคติออกเป็น 11 ระดับ โดยระดับที่ 1-5 เป็นทัศนคติที่มีทิศทางเป็นลบ เช่น ความรู้สึกไม่ชอบ ไม่พอใจ ไม่เห็นด้วย โดยมีระดับสูงสุดคือไปเรื่อย ๆ จนถึงระดับต่ำสุด คือ 5 สำหรับระดับที่ 6 จะเป็นความรู้สึกเฉย ๆ หรือเป็นกลาง ส่วนระดับที่ 7-11 เป็นทัศนคติที่มีทิศทางเป็นบวก เช่น ความรู้สึกชอบ พอใจ เห็นด้วย โดยมีระดับสูงสุดคือ 11 ไปเรื่อย ๆ จนถึงระดับต่ำสุด คือ 7 ผู้ตัดสินต้องพิจารณาตัดสินข้อความแต่ละข้อความจนหมด หลังจากนั้นผู้สร้างข้อความจะนำค่าที่ตัดสินไว้ในแต่ละข้อความ มาพิจารณาค่าประจำประโยค แล้วเลือกเอาข้อความที่มีค่าประจำประโยค (Scale Value) ห่างกันเป็นช่วงเท่า ๆ กันมาใช้ในแบบสอบถาม ที่มีเนื้อหาไม่ซ้ำกัน ไม่คลุมเครือ และมีค่าประจำประโยคแตกต่างกันกระจายทั่วตลอด โดยใช้ประโยคที่มีค่าประจำประโยคตั้งแต่ต่ำสุดจนถึงสูงสุด และนำข้อความเหล่านั้นมาเรียงใหม่คละกันในแบบสอบถาม

1.8.2 วิธีการประเมินแบบมาตราส่วน (Method of Summated Rating) วิธีนี้สร้างขึ้นโดยลิเคิร์ต (Likert) วิธีการประเมินบนมาตราส่วนของลิเคิร์ตนี้ แบบสอบถามจะประกอบด้วย

ข้อความต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประเด็นของทัศนคติที่ต้องการศึกษา แต่ละข้อความ มีมาตราส่วนประกอบ แบ่งความรู้สึกออกเป็น 5 ช่วง เท่า ๆ กัน ดังภาพที่ 4

เกณฑ์การวัดทัศนคติโดยวิธีการประเมินแบบมาตราส่วน

ภาพที่ 4 เกณฑ์การวัดทัศนคติโดยวิธีการประเมินแบบมาตราส่วน

ที่มา : (ดวงแข จงเจริญ. 2540 : 12-13)

จากภาพประกอบแบ่งช่วงความรู้สึกออกเป็น 5 ช่วงเท่า ๆ กัน ตั้งแต่ 1-5 ค่า 1-2 เป็นทัศนคติที่มีทิศทางลบ โดยค่า 1 เป็นระดับทัศนคติสูงที่สุด ค่า 2 เป็นระดับทัศนคติที่รองลงมา แต่สำหรับค่า 3 เป็นระดับความทัศนคติที่กึ่งระหว่างทัศนคติทางบวกและทางลบ ส่วนค่า 4 และ 5 เป็นทัศนคติทางบวก โดยค่า 5 เป็นระดับทัศนคติที่สูงที่สุด และค่า 4 เป็นระดับทัศนคติรองลงมา หลังจากสร้างแบบสอบถามที่มีข้อความจำนวนมากพอเหมาะแล้ว นำแบบสอบถามไปใช้กับคนกลุ่มหนึ่ง ที่มีลักษณะคล้ายกับคนในกลุ่มตัวอย่างที่ผู้สร้างต้องการวัดทัศนคติ หลังจากนั้นคัดเลือกข้อความที่แจ่มแจ้ง ไม่คลุมเครือ มีค่าอำนาจจำแนกเหมาะสมไปใช้ในแบบสอบถามฉบับจริง โดยการนำข้อความที่นำมาใช้จริงควรมีเนื้อหาที่แสดงทัศนคติทั้งทางบวกและทางลบในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน (ดวงแข จงเจริญ. 2540 : 12-13)

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ (2549 : 236) ได้เสนอมาตรวัดทัศนคติที่สำคัญ ๆ ที่นิยมใช้ได้แก่

1. มาตรวัดทัศนคติตามวิธีของ Turnstone เป็นผู้คิดค้นขึ้น โดยการให้ผู้เชี่ยวชาญเลือกข้อความที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และที่สำคัญที่สุด คือ เป็นข้อความที่สอบถามได้ตรงกับเรื่องที่ต้องการจะศึกษา และกำหนดเป็นสเกลหรือน้ำหนักของแต่ละข้อความนั้นไว้ ในการตอบแบบสอบถามนี้ ผู้ตอบจะตอบโดยการเช็คค่า ตอบบนสเกลที่กำหนดมาให้ ซึ่งผู้ตรวจสอบจะหาค่าเฉลี่ยจากสเกลในแบบสอบถามที่เขาตอบมา หรือใช้วิธีคัดเลือกหาคะแนนมัธยฐาน

จากแต่ละบุคคล ผลที่ได้จะบ่งชี้ได้ว่า ทักษะคติของผู้ตอบแบบสอบถามนั้นเป็นไปในทิศทางใด สเกลวัดแบบ Turnstone นี้สามารถวัดทัศนคติในแต่ละเรื่องได้เป็นอย่างดี

2. มาตรการวัดทัศนคติตามวิธีของ Likert มาตรการวัดทัศนคติของ Likert มีชื่อเรียกหลายอย่าง เช่น Singma Scale, Likert Type Scale, Method of Summated Rating วิธีนี้ Likert เป็นผู้เสนอขึ้น โดยมีข้อตกลงเบื้องต้นว่า ทักษะคติมีลักษณะการกระจายเป็นแบบโค้งปกติ โดยนำข้อความที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างและกำหนดการให้คะแนนโดยใช้เกณฑ์ความเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ให้ช่วงความรู้สึกเท่า ๆ กันเป็น 5 ช่วงแบบต่อเนื่อง เรียกว่า Arbitrary Weighting Method ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้คะแนนเป็น 5,4,3,2,1 ตามลำดับสำหรับข้อความทางบวก ส่วนข้อความทางลบ ในระดับทัศนคติเดียวกัน ให้คะแนนเป็น 1,2,3,4,5 ซึ่งได้ผลไม่แตกต่างกัน และพบว่ามีสหพันธ์สูงถึง 0.99 กับค่าคะแนนที่กำหนดเป็นจำนวนเต็ม

3. มาตรการวัดทัศนคติตามวิธีของ Osgood มาตรการวัดทัศนคติของ Osgood มีชื่อเรียกโดยทั่วไปว่า Semantic Differential Method วิธีนี้ Osgood และคณะเป็นผู้คิดสร้างขึ้น มีลักษณะคล้ายกับการหาความหมายของ Concept โดยอาศัยคำคุณศัพท์ที่ใช้อธิบายคุณลักษณะของสิ่งเร้า ในลักษณะเป็นคำตรงกันข้ามอย่างมีเหตุผล โดยทั่วไปสเกลแบบ Semantic Differential จะประกอบด้วยตัวข้อให้เลือก 7 ข้อ ซึ่งจะให้กลุ่มบุคคลที่จะศึกษาประเมินค่าเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจเป็นสถานที่ บุคคล เหตุการณ์ ฯลฯ การประเมินค่านั้นใช้คำคุณศัพท์ซึ่งตรงข้ามกันและมีลำดับความมากน้อยจากด้านหนึ่งไปสู่อีกด้านหนึ่ง รวมทั้งหมด 7 อันดับ เป็นที่เชื่อว่าถ้าขบวนการสร้างแบบสอบถามแบบ Semantic Differential นี้เป็นสเกลที่ให้คำตอบโดยการให้ผู้ตอบประเมินค่ามากหรือน้อย แบบสอบถามชนิดนี้สามารถจะใช้วัดความคิดเห็นความรู้สึก หรือทัศนคติของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเชื้อชาติใด หรือกลุ่มใดที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ได้ และสามารถเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของกลุ่มต่าง ๆ ได้

ดังนั้นจะเห็นว่า วิธีการวัดทัศนคติมีวิธีทำได้หลายวิธี และแต่ละวิธีการนั้นก็ยังมีขั้นตอนแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิธีการวัดทัศนคตินั้นใช้บุคคลใดและสถานการณ์ใด วิธีการสร้างแต่ละแบบสอบถามวัดทัศนคติมีจุดเด่น และจุดด้อยที่ต่างกัน คือ วิธีการใช้คำประจำประโยค ใช้เวลาและกำลังคนในการสร้างมาก ส่วนวิธีการประเมินบนมาตราส่วนนิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย เนื่องจากสร้างง่ายกว่าวิธีอื่น ๆ และวิธีการใช้ความหมายแฝงคำคุณศัพท์นั้น จะทำให้ประหยัดเวลา

ในการสร้างแบบสอบถามสำหรับวัดทัศนคติ สามารถวัดทัศนคติในหลายเรื่องของคนหรือกลุ่มบุคคล เดียวกัน วิธีการวัดทัศนคติมี 3 วิธีที่สำคัญ ๆ คือ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการใช้แบบสอบถาม ซึ่งการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่นิยมใช้มากที่สุด ซึ่งมีผู้คิดแบบสอบถามกันหลากหลายรูปแบบ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวัดทัศนคติแบบ Likert ในการวัดทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาของพุทธนิกายระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เพราะมาตรวัดทัศนคติแบบ Likert มีความสะดวกในด้านการสร้างข้อคำถามและเวลาที่ใช้ในการสอบถาม ซึ่งเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการจะทำการศึกษา

2. ความหมายของพิธีกรรม และศาสนพิธี

ศาสนพิธี หมายถึง ระเบียบแบบแผนหรือแบบอย่างที่ยึดปฏิบัติในศาสนา เมื่อนำมาใช้ในพระพุทธศาสนา จึงหมายถึงระเบียบแบบแผนหรือแบบอย่างที่ยึดปฏิบัติในพระพุทธศาสนา ความจริง ศาสนพิธีเป็นสิ่งที่อยู่ในทุกศาสนาซึ่งแตกต่างกันไปตามลักษณะความเชื่อของศาสนา หรือลัทธินั้น ๆ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายหลังศาสนา โดยศาสนาต่าง ๆ จะเกิดขึ้นมาก่อนแล้วพิธีกรรมต่าง ๆ จึงเกิดขึ้น แม้จะไม่ใช่ว่าสิ่งที่เป็นแก่นสารของศาสนา แต่ท่านผู้รู้ก็เปรียบพิธีกรรมหรือศาสนพิธีว่าเป็นดังเปลือกต้นไม้ซึ่งคอยห่อหุ้มแก่นของต้นไม้คือเนื้อแท้ของศาสนาไว้โดยทั้งสองส่วนนี้จะต้องอาศัยกันและกัน กล่าวคือ หากไม่มีแก่นแท้ของศาสนา ศาสนพิธีก็อยู่ได้ไม่นาน หรือหากมีเฉพาะแก่นของศาสนาแต่ไม่มีศาสนพิธี แก่นแท้ของศาสนาก็อยู่ได้ไม่นานเช่นเดียวกับต้นไม้ที่มีแต่เปลือกไม่มีแก่นหรือมีแต่แก่นไม่มีเปลือก ฉะนั้นศาสนพิธีของพระพุทธศาสนาก็เช่นกัน เป็นสิ่งที่ช่วยหล่อเลี้ยงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาไว้เหมือนเปลือกของต้นไม้คอยปกป้องแก่นไม้ไว้ แต่อย่างไรก็ดีการทำพิธีต่าง ๆ ของพระพุทธศาสนาในปัจจุบันได้มีจุดหักเหที่จะกลายเป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา โดยไปยึดศาสนพิธีคือแก่นของพระพุทธศาสนา และยึดถืออยู่อย่างนั้นอย่างแนบแน่น ดังนั้นจึงควรศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนพิธีให้ถ่องแท้ตามหลักการของพระพุทธศาสนา เพื่อจะได้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามจุดมุ่งหมายต่อไป (พระมหาวิมลชัย วชิรเมธี, ๒๕๔๗, หน้า ๑๒๓)

3. แนวความเชื่อและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา

พุทธศาสนาเข้ามาในสังคมไทยก่อนสมัยสุโขทัยแล้ว ประวัติศาสตร์พูดถึงความเชื่อพิธีกรรม และการปฏิบัติศาสนาที่ผสมผสานระหว่างพุทธศาสนา ความเชื่อแบบพราหมณ์และความเชื่อเรื่องผี ซึ่งจะสังเกตจากความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆ ที่ยังมีอยู่มาก โดยเฉพาะในชนบท

ขวัญเป็นความเชื่อที่มาจากพราหมณ์ ซึ่งเป็นความเชื่อเกี่ยวกับชีวิต มีพิธีบายศรีสู่ขวัญ เพื่อให้คนมีสุขภาพดี มีความสัมพันธ์กันแน่นแฟ้น เมื่อพูดถึงวิญญาณก็มักคิดถึงคนที่ตายไป ยังมีวิญญาณเหลืออยู่ ในขณะที่ในทางพุทธศาสนาคำว่าวิญญาณเป็นเพียงการรับรู้

เทวดาเป็นสิ่งที่อยู่บนสวรรค์และอาศัยอยู่ในธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ ป่าเขา ถ้าเป็นผีคนก็คิดถึง วิญญาณที่ไม่ดี หรือคนตายที่ยังไม่ได้ไปผุดไปเกิด ยังเร่ร่อนอยู่ ผีมีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์คนเจ็บไข้ ได้ป่วยอาจจะถูกผีทำ ต้องการไล่ผีหรือมีพิธีเพื่อให้ผีพอใจมีการถวายหมูเห็ดเป็ดไก่เป็นเครื่องบูชา ผีมีอยู่ทั่วไปทั้งผีดี และผีร้าย ผีปู่ย่า ผีปู่ตา ผีบ้าน ผีเรือน ผีไร่ ผีนา ผีป่า และผีร้ายอื่นๆ ตามวัฒนธรรมในแต่ละแห่ง

ความเชื่อที่ผสมผสานอยู่ด้วยกันทั้งพุทธพราหมณ์ และผี ดูมีความกลมกลืนในวิถีชีวิตชาวบ้าน ไม่มีความขัดแย้งกัน เป็นการเสริมซึ่งกันและกันมากกว่า มีการจัดความสำคัญและหน้าที่ของคน ในการปฏิบัติ มีหมอลำขวัญทำ พิธีทางพราหมณ์ มีหมอธรรม หมอส่อง หมอลำ หมอผีทำพิธีทางผี พระสงฆ์มีการทำพิธีกรรมทางพุทธศาสนา งานบุญประเพณีต่างๆ แสดงให้เห็นการผสมผสานระหว่าง ความเชื่อทั้งสาม เช่น งานบุญบังไฟทางภาคอีสาน เป็นพิธีกรรมขอฝนจากแถน ซึ่งเชื่อว่าเป็น บุคคล ผู้สร้างโลก และสามารถดลบันดาลให้เกิดฝนได้ พิธีกรรมนี้เริ่มจากวัด มีการนำบังไฟไปไว้ที่วัด มีพิธี ซึ่งพระสงฆ์ พราหมณ์ และชาวบ้านทำร่วมกัน ซึ่งโดยปกติแล้ว พระสงฆ์จะไม่ร่วมพิธีกรรมเกี่ยวกับผี แต่มีหลาย หมูบ้านที่มีเรือนผีและศาลพระภูมิในบริเวณวัด แต่อยู่นอกอุโบสถ ซึ่งถือว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์สูงสุดทางพุทธศาสนา

โดยปกติแล้ว ความเชื่อทั้งสามรูปแบบจะมีหน้าที่แตกต่างกันไป ชาวบ้านไปทำบุญที่วัดไปฟัง เทศน์ฟังธรรม และร่วมพิธีกรรมทางศาสนาแต่เมื่อทำพิธีสู่ขวัญก็ไปหาพราหมณ์ ถ้าหากเจ็บไข้ได้ป่วย ก็หาหมอธรรม หมอส่อง หมอลำผีฟ้าซึ่งทำหน้าที่สัมพันธ์กับผี (www.m-culture.go.th)

4. ความสำคัญของพิธีกรรม และพิธีกรรมทางศาสนา

พิธีกรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและวัฒนธรรม มนุษย์ในสังคมที่เจริญแล้วต่างก็มีประเพณี และพิธีกรรมที่เฉพาะของตน พิธีกรรมเป็นเครื่องชี้ถึงความสามัคคีความกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ สำหรับประเทศไทยคนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธทำให้พิธีกรรมส่วนใหญ่จึงเกี่ยวข้องกับเรื่องของศาสนา เช่น การทำบุญตักบาตร การสวดมนต์ การทำบุญในเทศกาลต่าง ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับความเชื่อและหลักการของพุทธศาสนาแทบทั้งสิ้น พิธีกรรมที่เกี่ยวกับศาสนานี้เรียกว่า ศาสนาพิธี ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

4.1 ศาสนพิธีสำหรับพระ หมายถึง ระเบียบพิธีที่พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัย เช่น พิธีอุปสมบท พิธีสวดปาติโมกข์ เข้าพรรษา รั้งกฐิน เป็นต้น ซึ่งแต่ละพิธีนั้นต้องอาศัยองค์ประกอบของคณะสงฆ์ เวลาและสถานที่ที่เฉพาะสำหรับพิธีนั้น ๆ ในส่วนที่เป็นระเบียบตามประเพณีนิยม เช่น กิจวัตรประจำวันที่พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาต้องปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เช่น การออกบิณฑบาต การทำวัตรเช้า เย็น การศึกษาพระธรรมวินัย การสั่งสอนพระธรรมให้กับประชาชนทั่วไป

4.2 ศาสนพิธีสำหรับชาวบ้าน เป็นระเบียบแบบแผนที่ผู้นับถือพุทธศาสนาจะต้องปฏิบัติ ซึ่งแบ่งออกเป็นหมวดต่าง ๆ คือ

4.2.1 กุศลพิธี เป็นพิธีเกี่ยวกับการบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ ได้แก่

(1) การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ

(2) การรักษาอุโบสถศีล

(3) การเวียนเทียนในวันสำคัญของพระพุทธศาสนา ได้แก่ วันมาฆบูชา

วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา

4.2.2 บุญพิธี เป็นพิธีทำบุญตามประเพณีนิยม มี 2 ประเภทคือ

(1) การทำบุญเนื่องในงานมงคล คือ การทำบุญเพื่อความสุขความเจริญ เช่น การทำบุญวันเกิด งานมงคลสมรส เป็นต้น

(2) การทำบุญเนื่องในงานอวมงคล คือ การทำบุญในงานศพ การทำบุญเนื่องในวันครบวันตาย 100 วัน เป็นต้น

4.2.3 ทานพิธี ได้แก่ การถวายทานโดยทั่ว ๆ ไป ซึ่งมี 2 ประเภทคือ

(1) ปาฏิบุคลิกทาน ได้แก่ ทานที่ทำถวายเฉพาะเจาะจงบุคคล เลือกวัด เลือกพระสงฆ์ที่จะถวาย

(2) สังฆทาน ได้แก่ ทานที่ถวายแก่สงฆ์โดยส่วนรวม โดยไม่เลือกวัด และพระสงฆ์ที่รับทาน เช่น การถวายสังฆทาน การทำบุญตักบาตร เป็นต้น

4.2.4 ปกิณกพิธี เป็นการทำให้พิธีเบ็ดเตล็ดที่เกี่ยวข้องกับพิธีต่าง ๆ ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น เช่น การแสดงความเคารพพระสงฆ์ การอาราธนา การประเคนของ การนิมนต์พระ การกรวดน้ำ เป็นต้น

ประโยชน์ของพิธีกรรม

คนเป็นจำนวนมากที่เห็นพิธีกรรมเป็นเรื่องเหลวไหลไร้สาระและเสียเวลาโดยใช่เหตุ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้ประกอบพิธีกรรมเหล่านั้นไม่ได้มีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงระเบียบวิธีและแก่นแท้ของพิธีกรรมนั้น ๆ จึงทำให้เห็นเป็นเรื่องที่ไม่มีคุณค่าไม่มีเหตุผลและงมงาย แท้จริงแล้วพิธีกรรมทางศาสนามีประโยชน์มากมาย เช่น

1. เป็นเครื่องมือสืบทอดพระพุทธศาสนา
2. ทำให้เกิดความรักและสามัคคีของคนในสังคมนั้น ๆ
3. แสดงถึงความเจริญทางจิตใจของคนในสังคม
4. เป็นเครื่องจูงใจให้คนทำความดี ละเว้นความชั่ว
5. ทำให้เกิดความอึดอับใจ

5.คุณลักษณะของพิธีกรรมที่ดี

คุณลักษณะของพิธีกรรมที่ดี พิธีกรรมที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

1. วัตถุประสงค์
 - (1) เพื่อให้เกิดกุศล
 - (2) เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย
 - (3) เพื่อความสงบและร่มเย็นของสังคม
2. เป้าหมาย
 - (1) ความสามัคคีของหมู่คณะ
 - (2) ความอยู่รอดของศาสนา
 - (3) สร้างศรัทธาในศาสนา

3. กระบวนการ

- (1) ตรงไปตรงมา
- (2) เรียบง่าย
- (3) ไม่ฟุ่มเฟือย
- (4) ไม่มีพิธีการมาก

6.ทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนา

6.1ความเชื่อตามทัศนคติพุทธในสังคมไทย

พระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นรากฐานแห่งอุปนิสัยใจคอของคนไทย เป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงามของชาวไทย คนไทยส่วนใหญ่นับได้ว่า 95 % นับถือศาสนาพุทธ และมีความภูมิใจให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติไทย เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปหลายสิ่งหลายอย่างก็เปลี่ยนไปตาม ปัจจุบัน (ปี พ.ศ.2558) ศาสนาพุทธก็เป็นเพียงหนึ่งในหลายๆ ศาสนาที่คนไทยนับถือ แต่ไม่อาจที่ถูกเรียกได้ว่าเป็นศาสนาประจำชาติ ถึงอย่างไรก็ตามหากจะมองย้อนกลับไปศาสนาพุทธได้เริ่มเผยแผ่เข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่ครั้งที่ผู้คนในดินแดนแถบนี้ นับถือผีอยู่ก่อนแล้ว และจากการที่พุทธศาสนามีความยึดหยุ่นสูง และมีได้มีการบังคับให้เลิกเชื่อลัทธิอื่น ๆ รูปแบบของพุทธศาสนาที่ยึดถือปฏิบัติกันในสังคมไทยส่วนใหญ่ จึงมีลักษณะของความเชื่อเกี่ยวกับผีและไสยศาสตร์ ซึ่งเป็นความเชื่อที่มีอยู่แต่ดั้งเดิม ตลอดจนพิธีกรรม และความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ผสมผสานอยู่ไม่น้อย อย่างเช่น การนับถือในอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของพระเครื่อง การบนบานศาลกล่าวต่อพระพุทธรูปสำคัญ อย่างหลวงพ่อพระแก้วมรกต หลวงพ่อโสธรตลอดจนการที่พระสงฆ์บางรูปทำพิธีรดน้ำมนต์ (พราหมณ์) พ่นน้ำหมากเพื่อรักษาโรคภัยไข้เจ็บหรือปัดเสนียดรังควาน การเอ่ยชื่อพระพุทธรูปองค์สำคัญโดยใช้คำนำหน้าว่า “หลวงพ่อ” นั้น สะท้อนให้เห็นถึงการดึงเอาพระพุทธรูปให้มาสัมพันธ์ใกล้ชิดกับมนุษย์เพื่อความอบอุ่นใจ มั่นคงทางใจยิ่งขึ้น

นอกจากนี้การทำบุญเลี้ยงพระมักจะต้องจัด “ข้าวพระ” คือ ข้าวปลาอาหารสำหรับเล็ก ๆ เพื่อถวายพระพุทธรูปด้วย ซึ่งหากพิจารณาตามหลักพุทธศาสนาแล้ว พระพุทธรูปคือตัวแทนของพระพุทธเจ้า ซึ่งทรงหลุดพ้นจากโลกนี้แล้วจึงย่อมไม่หิว ไม่กระหาย ไม่หนาว ไม่ร้อน การจัดของเช่น จึงเหมือนผสมเอาความเชื่อทางไสยศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย โดยเนื้อแท้แล้วศาสนาพุทธมิได้ให้ความสำคัญกับอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์และอำนาจเหนือธรรมชาติ แต่เน้นการปฏิบัติทางศีลธรรม

และการทำจิตให้บริสุทธิ์ โดยมีหลักทั่วไปคือ ทำความดีละเว้นความชั่ว ชำระจิตใจให้สะอาด และการฝึกสมาธิจนกระทั่งบรรลุถึง “วิมุตติ” คือความหลุดพ้นจากบ่วงกรรมทั้งปวง หลักธรรมทางพุทธศาสนาจึงสามารถนำมาเลือกใช้แก้ปัญหาสังคม ปัญหาชีวิตได้ เช่น การทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนประสบผลสำเร็จได้ควรจะนึกถึงธรรมะเรื่อง อิทธิบาท 4 (ฉันทะ = ความพอใจ, วิริยะ = เพียร, จิตตะ = จดจ่อ, วิมังสา = ไคร่ครวญ) เป็นต้น หรือการสอนให้มนุษย์รู้จักความพอดีหรือเดินสายกลาง ไม่มากไม่น้อยเกินไป (มัชฌิมาปฏิปทา) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางพระราชดำริในองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ มีชีวิตพอเพียง

6.2 ความเชื่อทัศนคติเชิงลบในศาสนาพุทธ

ความเชื่อเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินชีวิต เพราะความเชื่อจะเป็นแรงผลักดันให้เราทำในสิ่งที่เราเชื่อ ระบบความเชื่อประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ตำนาน สัญลักษณ์ และพิธีกรรม ที่จะต้องแยกทำความเข้าใจให้ชัดเจนขึ้น ตำนาน (myth) คือ เรื่องเล่าอันแสดงที่มาหรือต้นเค้าว่าทำไมจึงเกิดสัญลักษณ์นั้น ๆ หรือพิธีกรรมนั้น ๆ หรือความเชื่อเช่นนั้น เช่น ประเพณีกรวดน้ำหลังทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับ มีที่มาแต่ครั้งก่อนพุทธกาลว่าเมื่อพระโพธิสัตว์โกลัสจะบรรลุพระโพธิญาณ ได้มีกองทัพพญามาร (เปรียบได้กับกิเลส) ยกมาขัดขวางมิให้ทรงตรัสรู้ พญามาราริราชถามพระโพธิสัตว์ว่า

ท่านเป็นใคร สั่งสมบุญมาแต่ชาติไหน จึงคิดว่าจะตรัสรู้เป็นมหาบุรุษได้ในโลก พระโพธิสัตว์หรือเจ้าชายสิทธัตถะในเพศบรรพชิตทรงตอบว่า พระองค์ได้สั่งสมบุญบารมีมาเป็นอนเนกชาติ ยักษ์ก็ทำทายตไปว่าให้หาพยานมา พระโพธิสัตว์จึงขึ้นไปพื้นดิน ทนไฉนแม่พระธรณีก็ปรากฏขึ้นและบิบบวยผมให้น้ำออกมาท่วมกองทัพพญามารแตกพ่ายไปและพระองค์ก็บรรลุพระโพธิญาณในที่สุด

เหตุการณ์ในพุทธประวัติตอนนี้ทำให้เกิดรูปแบบวัฒนธรรมต่าง ๆ ตามมามากมาย เช่น พระพุทธรูปปางมารวิชัยในท่านั่งขัดสมาธิ พระหัตถ์ขวาวางบนพระเพลาขวา นิ้วพระดัชนีชี้ไปเบื้องต่ำคือดิน และเกิดภาพจิตรกรรมฝาผนังตอนมารผจญ (น. ณ ปากน้ำ, 2530, หน้า 237) ซึ่งจิตรกรมักเขียนไว้ที่ผนังตรงข้ามพระประธาน นอกจากนี้ก็เกิดประเพณีกรวดน้ำหลังทำบุญทุกครั้ง จากความเชื่อว่า เมื่อพระโพธิสัตว์บำเพ็ญบุญบารมีครั้งใดก็จะหลั่งน้ำไปสะสมไว้ที่แม่พระธรณีทุกครั้ง และทำให้เกิดประติมากรรมรูปแม่พระธรณีบิบบวยผมด้วย อันที่จริง การกรวดน้ำก็เท่ากับเป็นการตั้งสมาธิจิต ตั้งความปรารถนาดีต่อญาติพี่น้องผู้ล่วงลับต่อเจ้ากรรมนายเวร ซึ่งก็คือสรรพสัตว์

ทั้งหลายในโลกให้ได้รับผลกฐลของเรา ซึ่งถ้าไม่สะดวกหรือลืม เราก็มักได้รับคำสอนจากผู้ใหญ่เสมอ ให้กรวดแห้งเอาก็ได้หมายถึง ไม่ต้องใช้น้ำก็ได้ สิ่งสำคัญคือความตั้งใจแน่วแน่ต่อการอุทิศกฐล

ทุกสิ่งในโลก น่าจะมีทั้งคุณและโทษเปรียบเสมือนเหรียญสองด้าน ศาสนา คติความเชื่อ ที่สะท้อนผ่านวัฒนธรรมรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะศิลปกรรม ประเพณี พิธีกรรม หรือข้อห้าม ข้อปฏิบัติก็ล้วนมีคุณค่าในขณะเดียวกันก็อาจมีข้อเสียก็ได้ สุดแต่ผู้นำไปใช้จะมีดุลยพินิจเพียงใด ดังคำ ที่กล่าวว่า เราจะตกเป็นทาสของประเพณีหรือเราจะนำประเพณีมาใช้ให้เป็นประโยชน์ นั่นคือ การปฏิบัติ ตามประเพณีโดยไม่รู้ความหมายที่แท้จริง โดยอ้างว่าทำตามกันมา เพราะสิ่งนี้จะเข้าข่าย ของความงมงายได้

ในสังคมไทยเรามักได้ยินคำกล่าวนี้เสมอคือ “ตำน้ำพริกละลายแม่น้ำ” นั่นคือ เมื่อจัดงาน ประเพณี-พิธีกรรมที่ไร้มักจะสิ้นเปลืองเงินทองมากมาย ส่วนใหญ่หมดไปกับการจัดเลี้ยงแขกรับเชิญ ในงานเป็นการรักษาศักดิ์ศรีฐานะของเจ้าภาพ แม้จะกุ่มนี้ยืมสินก็ตาม หรือเมื่อจัดงานศพเราก็มักมีคำพูดที่ชินหูกันว่า “คน ตายขายคนเป็น” หมายถึง คนเป็นซึ่งหมายถึงเจ้าภาพและญาติพี่น้อง ก็มักจะต้องใช้เงินครั้งละมาก ๆ ไป กับการจัดงาน ซึ่งคำพูดนี้ไม่ยุติธรรมกับคนตายที่ไม่ได้มารู้เรื่อง รุ้ราวเลย ที่จริงถ้าคนตาย ไม่ได้สั่งเสียให้ญาติจัดงานใหญ่โตก็ไม่ต้องกล่าวโทษเจ้าภาพที่เอาคนตาย มาขาย นอกจากนี้ช่วงหลัง ๆ มา นี้ เจ้าภาพถึงกับให้หม้อนการพนันมาเล่นในงานศพ เพื่อเก็บค่าเช่า (ค่าตั้ง) ตัวอย่างนี้ยิ่งทำให้เห็นชัดว่าเราใช้ประเพณีเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว ทั้งเป็นการนำไปสู่อบายมุขโดยตรง

6.3 ความเชื่อทัศนคติเชิงบวกในศาสนาพุทธ

สรรพสิ่งในโลกล้วนมี 2 ด้าน หรือ มีสุข ก็มีทุกข์ มีดำ ก็มีขาว มียาว ก็มีสั้น ความเชื่อ ก็แตกต่างกัน เมื่อมีเชิงลบก็ต้องมีเชิงบวก ความเชื่อเชิงบวกนั้น ดังนี้

6.3.1 ความเชื่อทัศนคติเป็นกลไกสร้างความเข้มแข็ง

การมีความคิด ความเชื่อในสิ่งเดียวกันย่อม หมายถึง ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความรัก ความกลมเกลียวที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ไปด้วยกัน ซึ่งส่งผลถึงความเป็นปึกแผ่น ความเข้มแข็ง ในสังคมในที่สุด ความเชื่อในสิ่งนอกเหนือธรรมชาติ โดยเฉพาะเรื่องผี เรื่องวิญญาณ จึงเป็นสิ่งที่อยู่ คู่มนุษย์ต่อไปเพราะเมื่อถึงจุดหนึ่งที่ความคิดทางวิทยาศาสตร์ไม่สามารถตอบข้อสงสัยของมนุษย์ได้ เราก็จะไปที่ระบบความเชื่อ

สังคมไทยในอดีตจึงจัดระบบความเชื่อเรื่องผีไว้อย่างสลับซับซ้อน มีเหตุมีผลประกอบด้วยผีดี ที่ให้คุณ และผีร้ายที่ให้โทษเมื่อทำผิดต่อกฎเกณฑ์ของสังคม ความเชื่อในเรื่องนี้จึงกลายเป็นกลไก

ควบคุมสังคมที่สำคัญ แต่สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันด้วยการเติบโตของระบบทุนนิยม รวมทั้งกฎหมายบ้านเมืองที่ลบล้างจารีตประเพณีดั้งเดิม ความเชื่อเรื่องผีที่เคยเป็นส่วนสำคัญในการควบคุมสังคมก็ลดบทบาทที่เป็นระบบลง (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2538, หน้า 34)

แต่ถ้าพิจารณาไคร้ครวญเรื่องของความเชื่อในความหมายที่ตรงกันข้ามแล้ว เราก็จะ พบว่า ความเชื่อพิธีกรรมก็อาจเกิดผลเชิงลบเช่นกัน หากผู้คนงมงายอย่างไร้เหตุผล เช่น การแจก น้มนมนตร์ คาถานครฐานสูตรของกรุงเทพมหานคร เมื่อเดือนเมษายน 2545 ซึ่งเกิดเหตุจริตชนปลอม น้มนมนตร์ มาเร่ขาย เพราะมีผู้คนแตกตื่นมาขอรับมากมายจนน้มนมนตร์ไม่พอแจก ทั้งยังเกิดภาวะระส่ำระสาย จากฝูงชนที่แสดงความต้องการน้มนมนตร์อย่างแรงกล้า จึงปรากฏเหตุจริตชนที่ปลอมน้มนมนตร์ ขายหาประโยชน์ให้ตนเอง

6.3.2 ความเชื่อที่ศรัทธาจัดความกังวล

สร้างความมั่นใจมนุษย์มีสัญชาตญาณของความกลัวยิ่งในยุคที่ยังไม่มีหลักวิทยาศาสตร์ อธิบายปรากฏการณ์เหนือธรรมชาติได้ มนุษย์ก็ยิ่งกลัว ฟ้าร้อง ฟ้าแลบ ฟ้าผ่า พายุ น้ำท่วม ฯลฯ มนุษย์จึงเชื่อว่าผีวิญญาณสิงอยู่ตามป่า เขา ทะเล ต้นไม้ แม้กระทั่งของใช้ในชีวิตประจำวัน การเช่นสรวงไหว้พื้ อ่อนวอน แม้กระทั่งติดสินบนสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ ทำให้มนุษย์หวาดกลัว สบายใจขึ้น มั่นใจขึ้น และ เกิดเป็นรูปแบบวัฒนธรรมต่าง ๆ ขึ้น

7. พิธีกรรมที่เปลี่ยนไป

สังคมโบราณกับสังคมปัจจุบันที่ยังไม่มีความเจริญทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีในสังคมแบบนี้ คนก็ยังยึดมั่นหรือทำอะไรในกรอบของประเพณีอยู่ ไม่ได้มีความคิดในแง่ของเหตุผล หรือหลักการ เท่าใด

โดยเฉพาะประเพณีในระบบความเชื่อ ได้แก่ พิธีกรรมทางศาสนาและไสยศาสตร์ ยังมีอิทธิพล ต่อความมั่นคงทางจิตใจ และความเป็นปึกแผ่นทางสังคมอยู่ ส่วนอย่างหลังคือสังคมสมัยใหม่ ซึ่งเป็นผลพวงมาแต่สมัยการปฏิวัติอุตสาหกรรมและพัฒนาการของสังคมทางตะวันตก ผู้คนในสังคม แบบนี้มักยึดมั่นในหลักของเหตุผล ความเป็นปัจเจกบุคคลความสำเร็จเฉพาะตัว ไม่มีใครอยู่ภายใต้ อิทธิพลของประเพณีเท่าใด โดยเฉพาะการครอบงำของประเพณีพิธีกรรมในระบบความเชื่อ ที่มีอยู่อย่างมากมายในสังคมและประเพณีนั้นเกือบไม่มีความหมายในสังคมสมัยใหม่เลย เพราะคน ไม่มีใครเชื่อถืออะไรในหลาย ๆ แห่งที่เดียวที่บรรดาประเพณีพิธีกรรมที่มีอยู่นั้น หากได้มีความหมาย ในเรื่องของความมั่นคงทางจิตใจเหมือนเดิมไม่ หากยังมีอยู่เพื่อการสังสรรค์ หรือไม่ก็เพื่อเป็นอนุสรณ์

ให้คนเห็นอดีตเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าหากมาดูสังคมใหญ่ๆ ในระดับประเทศแล้ว การจะบอกว่า สังคมประเทศนั้นเป็นสังคมแบบประเพณี แต่สังคมประเทศนี้เป็นสังคมสมัยใหม่นั้น ไม่อาจแบ่งให้เห็น ได้อย่างเด็ดขาด จะต้องมองจากความเข้มข้นกันว่าประเพณีไหนจะมีความเป็นประเพณี หรือความเป็นสมัยใหม่มากกว่าถ้าหากมีความเข้มข้นทางประเพณีมากกว่าความเป็นสมัยใหม่ ก็นับได้ว่าสังคมประเทศนั้นยังเป็นสังคมแบบประเพณีอยู่

สังคมไทยเป็นสังคมแบบประเพณีที่กำลังเปลี่ยนแปลงเข้าสู่การเป็นสังคมสมัยใหม่มากกว่า บรรดาสังคมเพื่อนบ้าน เช่น ลาว เขมร พม่า ที่อยู่บนแผ่นดินใหญ่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยกัน ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากความก้าวหน้าทางการศึกษาแบบตะวันตก การเติบโตของเศรษฐกิจ แบบทุนนิยมความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่กำลังทำให้บ้านเมืองเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจ จากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมแบบอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว บรรดาประเพณี พิธีกรรมที่เคยมีความหมายความสำคัญต่อการดำรงอยู่ร่วมกันของคนในสังคมกำลังหมดความสำคัญ จากการสร้างความมั่นคงทางจิตใจ และความเป็นปึกแผ่นทางสังคมอย่างที่เคยมีมาแต่ก่อนกลับกลาย มาเป็นสินค้าเพื่อการท่องเที่ยว การสนุกสนานบันเทิงของคนทั่วไปทั้ง ๆ ที่ชาวไทย และชาวต่างประเทศไปประเพณีพิธีกรรมที่มีมาในสังคมไทยแต่โบราณนั้น เกี่ยวเนื่องด้วยระบบ ความเชื่อมากมายหลายอย่างนับแต่ความเชื่อในเรื่องอำนาจนอกเหนือธรรมชาติ ความเชื่อในทางพุทธศาสนา ศาสนาพราหมณ์และอื่นๆ แต่เมื่อประมวลมาวิเคราะห์ เพื่อให้เห็นความหมายความสำคัญทั้งในด้านจิตใจและสังคมแล้วก็นับได้ว่ามี 3 อย่างคือ

1. ประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับพระจักรพรรดิราชา
2. ประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์
3. ประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการรักษาความเจ็บป่วย

ประเพณีพิธีกรรมอย่างแรกที่เกี่ยวกับพระจักรพรรดิราชานั้นเป็นเรื่องของผู้นำ โดยเฉพาะ พระมหากษัตริย์และเจ้านายลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของสังคมแบบประเพณีก็คือการให้ความสำคัญ แก่บุคคลที่เป็นผู้นำ เพราะผู้ที่เป็นปัญญาชนที่รอบรู้ในด้านต่างๆ นับแต่การปกครอง การได้ให้ได้มอบ ความยุติธรรมตลอดจนการปกป้องภัยให้แก่คนในสังคมก็คือผู้นำ แต่ผู้นำที่จะได้รับการยอมรับ จนเกิดมีบารมีและอำนาจได้ก็ต้องเป็นผู้มีความสัมพันธ์กับสิ่งที่ตนยอมรับและยอมกลัว ว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางระบบความเชื่อหรือศาสนา ระบบความเชื่อหรือศาสนาที่มีพลัง ในด้านการสื่อสารและการยอมรับนับถือของผู้คนหลายกลุ่มเหล่า หลายเผ่าพันธุ์ก็คือ

“ศาสนาที่มาจากอินเดีย” ได้แก่ศาสนาฮินดูและพุทธศาสนาทั้งสองศาสนามีแนวคิดร่วมกันในเรื่องการเป็นพระจักรพรรดิของพระมหากษัตริย์หรือผู้นำ จนเกิดมีประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการเป็นพระจักรพรรดิราช เพื่อประกาศและส่งเสริมฐานะพระมหากษัตริย์และผู้นำขึ้น แต่ความแตกต่างในด้านคติและรูปแบบเกี่ยวกับพิธีกรรมทางฮินดูกับพุทธศาสนาก็มีอยู่อันเนื่องมาจากความเชื่อที่แตกต่างกันของศาสนาทั้งสอง ดังเช่นทางฮินดูให้ความสำคัญของกษัตริย์หรือพระจักรพรรดิไปในทำนองที่เป็นภาคหนึ่งของเทพเจ้า ดังเช่นการเป็นเทวราชของกษัตริย์ขอม เป็นต้น ส่วนทางพุทธศาสนาถือว่าพระมหากษัตริย์คือผู้ที่ เป็น พระสมมุติราช พระโพธิสัตว์ หรือผู้มีบุญ แต่ในการประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการเป็นจักรพรรดิราชนั้น ก็มักจะมီးอะไรที่คล้ายกันในเรื่อง “สัญลักษณ์” โดยที่ทางฝ่ายพุทธศาสนาก็จะยืมระบบสัญลักษณ์ทางฮินดูมาปรับปรุงแก้ไข ดังตัวอย่างเช่น พระราชพิธีอินทราภิเษกในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้นที่ระบุถึงพิธีการชกนาค ซึ่งหมายถึงการกวณเกษียณสมุทรรในคติทางฮินดู เป็นต้น

การสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องที่แสดงให้เห็นของการเป็นจักรพรรดิของโลกของพระพุทธเจ้าก็นับเป็นสัญลักษณ์อีกอย่างหนึ่งที่มีการสร้างกันมาแต่สมัยโบราณ นับแต่สมัยลพบุรีที่มีการนับถือศาสนาผ่านมหายานเข้ามาปะปนด้วย จึงทำให้เกิดประเพณีการสร้างพระพุทธรูปแบบนี้สืบต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงเทพฯ การสร้างพระมหาปราสาทในพระบรมมหาราชวังก็นับได้ว่าเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องกันกับประเพณีพิธีกรรมที่ เนื่องด้วยพระจักรพรรดิราช เพราะพระมหาปราสาทไม่ว่าจะเป็นจตุรมุขหรืออาคารยาวรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ามีมุขยาว และมุขสั้นนั้น เป็นที่สถิตของพระอินทร์ทั้งสิ้น พระมหาปราสาทดังกล่าวนี้เป็นที่ประกอบพระราชพิธีสำคัญๆ ของบ้านเมือง โดยเฉพาะพิธีพระราชพิธีบรมราชาภิเษกและอื่นๆ ที่แสดงความเป็นจักรพรรดิราชของพระมหากษัตริย์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งอยู่ด้วยนั้น พิธีสำคัญที่เกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์คือพิธีขอฝน ทั้งนี้ก็เนื่องจากสังคมส่วนใหญ่ของภูมิภาคนี้เป็นสังคมเกษตรกรรม ความต้องการคือฝนที่จะต้องตกตามฤดูกาลเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง การที่ฝนจะตกหรือไม่ตกนั้นเป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือความสามารถของมนุษย์จะควบคุมหรือบังคับได้ ดังนั้นจึงต้องสยบต่อสิ่งนอกเหนือธรรมชาติที่มีอำนาจบันดาลให้ฝนตกตามฤดูกาล ประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการขอฝนจึงนับว่ามีลักษณะโดดเด่นเป็นอย่างมากมีการประกอบพิธีในหลายๆ รูปแบบ ทั้งในระดับรัฐและปัจเจกบุคคลทีเดียวในสังคมไทยแต่โบราณประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับการขอฝนนี้มีทั้งพิธีที่เป็นพราหมณ์ พุทธ และการถือผี มีทั้งที่เป็นพิธีกรรมในตัวเอง เช่น การจุดบั้งไฟ กับสิ่งละอัน

พื้นละน้อยแทรกอยู่ในพิธีกรรมต่างๆ มากมาย โดยเฉพาะในทางพุทธศาสนานั้น ถึงขนาดมีการสร้างพระพุทธรูปขึ้นสำหรับประกอบพิธีบูชาหรือแห่เพื่อขอฝนกันทีเดียว

ประเพณีพิธีกรรมอย่างี่สามเกี่ยวกับการรักษาความเจ็บป่วยก็จะมีพิธีกรรมในทางพราหมณ์ พุทธ และการถือผี เป็นพิธีกรรมที่ยังดำรงอยู่ในสังคมไทยตลอดเวลา ไม่ว่าในสังคมเมืองที่มีความเจริญในด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์และในสังคมชนบทที่ยังมีความล้าหลังในเรื่องการรักษาพยาบาลแผนปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เป็นวิกฤตในชีวิตของคนเรา แต่ทว่าพิธีกรรมดังกล่าวนี้ก็เป็นเรื่องในระดับครอบครัวและปัจเจกบุคคลเป็นส่วนใหญ่ ไม่ค่อยปรากฏเป็นพิธีกรรมใหญ่โตทางบ้านเมืองหรือของรัฐเท่าใดนานๆ จะพบสักครั้ง ดังเช่นการสวดพระปริตรเพื่อขับไล่โรคห่า หรืออหิวาตกโรคระบาดในกรุงเทพมหานครครั้งรัชกาลที่ 2 ซึ่งมีผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมาก เป็นต้น

8.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนา

พระเชียรวิทย์ อดตสนฺโต (โอชาวัฒน์ 2548) ได้ศึกษาทัศนคติการศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของร่างทรง : กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่าผลการเปรียบเทียบความเชื่อ และความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ พบว่าเพศชายและหญิงมีความเชื่อเกี่ยวกับร่างทรงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ในเรื่องเมื่อเกิดอาการไม่สบายจะมาร่างทรงเพื่อรักษาทุกครั้ง เมื่อประสบความสำเร็จต้องไปแก้บนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เทพเจ้าเสด็จลงมาโปรดมนุษย์ โดยผ่านร่างทรงมีความเชื่อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ในเรื่อง ถ้าไม่ทำตามร่างทรงแนะนำจะรู้สึกไม่สบายใจเลย การกินเจทำให้ร่างกายบริสุทธิ์เทพจึงมาลงได้ ซึ่งการเข้าทรงเป็นเรื่องของจิตอุปาทานและร่างทรงเป็นนักปฏิบัติธรรมเป็นที่เคารพของคนทั่วไป

เรวัฒน์ เพียรพจนนารถ (อุเทน ลาพิงค์ 2563) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางส่งเสริมการปฏิบัติศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนาของนักศึกษาจีน เอกภาษาไทย สถาบันภาษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า

1. ทศนคติต่อการปฏิบัติศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนามีการยอมรับและปรับตัวให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมที่แตกต่าง ได้เรียนรู้และเข้าใจความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทย ผ่านกระบวนการเรียนรู้ทักษะภาษาไทย

2. ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนาเกิดจากการไม่เคยปฏิบัติมาก่อน ไม่รู้และไม่เข้าใจแนวทางการปฏิบัติ รวมทั้งปัญหาทางด้านกายภาพ

3. แนวทางส่งเสริมการปฏิบัติศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนาต้องให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายปรับหลักสูตรให้สอดคล้อง อธิบายขั้นตอนและวิธีปฏิบัติให้ชัดเจน ปรับเวลาให้กระชับ รวมทั้งจัดกิจกรรมส่งเสริมทางด้านพระพุทธศาสนาอย่างสม่ำเสมอ

พระคณศักดิ์ สิริคุตโต (หมั่นวิชา 2560) ได้ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อประเพณีงานบุญบั้งไฟของชุมชนบ้านธาตุ ตำบลบ้านธาตุ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี ผลจากการวิจัยพบว่าแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมในพระพุทธศาสนา ชาวพุทธส่วนใหญ่ ยังคงมีความเชื่อในเรื่องพิธีกรรมต่าง ๆ และสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือวัดวาอาราม รวมถึงวัดมุงคลที่มีความเชื่อว่าจะเป็นสิ่งที่ทำให้มีกำลังใจจะทำให้เกิดสิริมงคลแก่ชีวิต และผลที่เกิดจากการปฏิบัติย่อมมีแก่ผู้ปฏิบัติเอง การมีความเชื่อและพิธีกรรมต่อประเพณีงานบุญบั้งไฟของชุมชนบ้านธาตุ ตำบลบ้านธาตุ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี เกิดจากความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อประเพณีบุญบั้งไฟเพื่อบูชาองค์พระศรีมหาธาตุ และบูชาปู่ย่าคำไหล มีการขนานศาลกล่าว เพื่อให้ชีวิตของชุมชนมีความสุขความเจริญในหน้าที่การงาน ความสงบสุขของครอบครัว เมื่อประสบความสำเร็จก็จะจุดบั้งไฟ เพื่อเป็นพิธีกรรมการถวายให้แด่องค์พระศรีมหาธาตุ หรือบางกลุ่มก็มีความเชื่อเพื่อบูชาพระยาแลน เพื่อให้ฟ้าฝนตกตามฤดูกาลในชุมชนนั้น ๆ ทำให้เกิดคุณค่าของประเพณีงานบุญบั้งไฟที่มีต่อวิถีชีวิตชุมชนบ้านธาตุ ตำบลบ้านธาตุ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี ทั้ง 5 ด้าน คือ

1. ด้านจิตใจ คุณค่าทางด้านจิตใจของชุมชนบ้านธาตุ มีความเชื่อและศรัทธาว่าการจุดบั้งไฟเพื่อบูชาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปกปักรักษาบริเวณชุมชนนั้นๆ เพื่อความสบายใจ เพื่อความสุขความเจริญของตนเองและครอบครัว ไม่เกิดภัยพิบัติหรือความเจ็บไข้ได้ป่วยในชุมชนนั้น

2. ด้านเศรษฐกิจ งานบุญบั้งไฟในปัจจุบันเป็นเทศกาลประจำปีที่ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากทางราชการ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวจากที่ต่างๆ ให้มาเที่ยวชมงานขบวนแห่บั้งไฟ และยังเป็นส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในชุมชน เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี

3. ด้านสังคม ถ้าหากประชาชนคนใดไม่ปฏิบัติตามกรอบประเพณี จะไม่เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนเป็นการอนุรักษ์รักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณี บุคคลนั้นก็จะมีมุมมองในแง่ที่ไม่ค่อยดีเท่าที่ควรอาจจะกลายเป็นคนที่ถูกมองว่าเป็นคนที่ผิดทำนองคลองธรรมก็เป็นได้

4. ด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น การปฏิบัติตนของคนในหมู่บ้านที่มาร่วมงานและประชาชนทั่วไปที่เข้ามาเที่ยวชมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย จึงมีความมั่นใจในความปลอดภัยและเก็บเกี่ยวความสนุกและความประทับใจจากการเที่ยวงานบุญบั้งไฟได้อย่างเต็มที่

5. ด้านการสืบทอดประเพณี และวัฒนธรรม งานบุญบั้งไฟมีอิทธิพลคือ ทำให้ชาวบ้านธาตุเป็นคนสนุกสนาน ชอบทำบุญสุนทาน สะท้อนวัฒนธรรมและความเชื่อของชาวอีสานว่ายังเคารพบูชาศรัทธาในสิ่งที่บอกต่อ ๆ กันมาจากรุ่นสู่รุ่นจนกลายเป็นประเพณี

จากบทความข้างต้น ผู้วิจัยได้เห็นว่าความจริงศาสนพิธีเป็นสิ่งที่อยู่ในทุกศาสนา ซึ่งแตกต่างกันไปตามลักษณะความเชื่อของศาสนาหรือลัทธินั้น ๆ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายหลังศาสนา แม้จะไม่ใช่ว่าสิ่งที่เป็นแก่นสารของศาสนา แต่ท่านผู้รู้ก็เปรียบพิธีกรรมหรือศาสนพิธีว่าเป็นดังเปลือกต้นไม้ซึ่งคอยห่อหุ้มแก่นของต้นไม้คือเนื้อแท้ของศาสนาไว้โดยทั้งสองส่วนนี้จะต้องอาศัยกันและกัน ซึ่งก็มีประโยชน์ทางพิธีกรรมทางศาสนาแตกต่างกัน แต่ในปัจจุบันที่ยุคสมัยมีการเปลี่ยนแปลงความเชื่อทางศาสนาประเพณี และวัฒนธรรม จึงมีการปะปนผสมผสานค่านิยมทางด้านพิธีกรรม เปลี่ยนความเชื่อเปลี่ยนทัศนคติก็เปลี่ยน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการสืบทอดประเพณี และวัฒนธรรมตลอดจนด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่นก็มีผลทำให้ทัศนคติความเชื่อทางด้านศาสนาเปลี่ยนแตกต่างกันไปไม่ว่าจะในเชิงบวกหรือเชิงลบก็ตาม

ดังนั้นผู้วิจัยเห็นข้อมูลเหล่านี้อาจจะเป็นแนวทางที่นำมาใช้ในการเก็บข้อมูลทัศนคติเกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา การส่งเสริมพัฒนาวิธีการอนุรักษ์พิธีกรรมทางศาสนาได้ถูกต้องที่เหมาะสม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ และเปรียบเทียบทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยจำแนกตามเพศ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากร การวิจัยครั้งนี้ เก็บข้อมูลจากประชากรคือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ชั้นปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2560 จาก 17 สาขาวิชา โดยเลือกเฉพาะสาขาวิชาที่มีนักศึกษาชั้นปี 3 ได้แก่ 1) การศึกษาปฐมวัย 2) คณิตศาสตร์ 3) คอมพิวเตอร์ศึกษา 4) เคมี 5) ชีววิทยา 6) ฟิสิกส์ 7) วิทยาศาสตร์ทั่วไป 8) พลศึกษา 9) ภาษาไทย 10) ภาษาอังกฤษ 11) สังคมศึกษา 12) ดนตรี 13) ศิลปศึกษา 14) อุตสาหกรรมศึกษา 15) นาฏศิลป์ไทย 16) พุทธศาสนศึกษา 17) การศึกษาพิเศษ-ภาษาไทย จำนวน 508 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ นักศึกษาภาคปกติ ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ชั้นปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2562 จาก 17 สาขาวิชา เหลือกลุ่มตัวอย่าง 10 สาขา ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 130 คน โดยในการสุ่มตัวอย่างนั้น ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi stage random sampling) มีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดขนาดและกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 130 คน

ขั้นที่ 2 แบ่งสาขาวิชาในคณะครุศาสตร์ ระดับปริญญาตรี ภาคปกติ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา ในปีการศึกษา 2562 โดยเลือกเฉพาะสาขาวิชาที่มีนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ซึ่งมีอยู่จำนวน 17 สาขา ตามจำนวนของนักศึกษา ชั้นปีที่ 3 ในแต่ละสาขาวิชา จะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ศาสตร์แห่งเหตุผล หมายถึง สาขาวิชาที่มีนักศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับหลักการหาเหตุผลการทดลองและเทคโนโลยี มีจำนวน 7 สาขาวิชา และศาสตร์แห่งสังคมมนุษย์ หมายถึง สาขาวิชาที่มีนักศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม จริยธรรมและความเข้าใจจิตใจของมนุษย์ มีจำนวน 10 สาขาวิชา

ขั้นที่ 3 สุ่มสาขาวิชา ตามประเภทที่แบ่งโดยการสุ่มอย่างง่าย(Sample random sampling) ได้สาขาวิชาประเภทศาสตร์แห่งเหตุผล 5สาขา และศาสตร์แห่งสังคมมนุษย์ 5 สาขา

ขั้นที่ 4 สุ่มนักศึกษาจากสาขาวิชาที่ได้รับการสุ่ม โดยการเทียบสัดส่วนตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง และสุ่มอย่างง่าย โดยวิธีการจับฉลาก ได้กลุ่มตัวอย่างดังรายละเอียดที่ได้แสดงไว้ในตารางที่ 1 อัตราส่วนการแบ่งร้อยละ 50

ตาราง 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับ	สาขาวิชา	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1	ภาษาไทย	36	18
2	ศิลปศึกษา	24	12
3	ฟิสิกส์	25	13
4	วิทยาศาสตร์ทั่วไป	28	14
5	พุทธศาสนศึกษา	19	10
6	คอมพิวเตอร์ศึกษา	30	15
7	ชีววิทยา	16	8
8	สังคมศึกษา	41	21
9	เคมี	21	11
10	ดนตรี	16	8
	รวม	256	130

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา พุทธ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ลักษณะแบบสอบถามเป็นสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ลักษณะแบบสอบถามเป็นสอบถามประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ด้าน 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ

แบ่งเป็น ด้านจิตใจ 6 ข้อ

ด้านเศรษฐกิจ 6 ข้อ

ด้านสังคม 6 ข้อ

ด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น 6 ข้อ

ด้านการสืบทอดประเพณี และวัฒนธรรม 6 ข้อ

โดยแบบสอบถามกำหนดเป็นค่าคะแนนระดับทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ ดังนี้

ระดับความคิดเห็น

ค่าน้ำหนักคะแนนของตัวเลือกตอบ

มากที่สุด

กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 5 คะแนน

มาก

กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 4 คะแนน

ปานกลาง

กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 3 คะแนน

น้อย

กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 2 คะแนน

น้อยที่สุด

กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน

ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติและพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ
2. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงมาจากแบบสอบถามและผลงานวิจัยของพระคองศักดิ์ สิริคุตโต (หมั่นวิชา 2560) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง “ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อประเพณีงานบุญบั้งไฟของชุมชนบ้านธาตุ ตำบลบ้านธาตุ อำเภอกะเปือย จังหวัดอุดรธานี” ผลจากการวิจัยพบว่า แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมในพระพุทธศาสนา ชาวพุทธส่วนใหญ่ ยังคงมีความเชื่อในเรื่องพิธีกรรมต่าง ๆ และสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือวัดวาอาราม รวมถึงวัดถมุงคล ที่มีการแบ่งทัศนคติเป็น 5 ด้าน จำนวน 1 ฉบับ โดยปรับปรุงเครื่องมือให้สอดคล้องกับปัญหาและการวิจัย
3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน
4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเรียบร้อยแล้ว ไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.93
5. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. แจกแบบสอบถามนักศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
2. รับคืนแบบสอบถามจากนักศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาด้วยตนเอง
3. ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถาม แล้วตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการหาจำนวน (คน) และค่าร้อยละ

2. การวิเคราะห์ระดับทัศนคติต่อทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ในภาพรวม รายด้าน และรายข้อ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เช่น การหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียงโดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายตามแบบแนวคิดของคุณบุญชม ศรีสะอาด (2543 : 21-25) และกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00 แปลความว่า มีทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ มากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49 แปลความว่า มีทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ มาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 แปลความว่า มีทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49 แปลความว่า มีทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ น้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.49 แปลความว่า มีทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ น้อยที่สุด

3. การทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนกตามเพศ วิเคราะห์โดยการหาค่าที (t-test) โดยใช้โปรแกรม spss ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้สูตรดังนี้

1.1 สูตรการหาค่าร้อยละ (Percentage)

$$P = \frac{X \times 100}{N}$$

N

เมื่อ P แทน ร้อยละ

X แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นร้อยละ

N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

1.2 สูตรการหาค่าเฉลี่ย (Mean)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

\bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม

N แทน จำนวนคน

1.3 สูตรการหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

$$S.D = \sqrt{\frac{\sum (X - \mu)^2}{N - 1}}$$

S.D แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

X แทน ผลรวมกำลังสอง ของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม

X^2 แทน ผลรวมกำลังสองของคะแนนในกลุ่ม

N แทน จำนวนคน

\sum แทน ผลรวม

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

2.1 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตร ดังนี้

$$[\alpha =] \frac{K}{K - 1} \left(1 - \frac{\sum s_i^2}{s^2} \right)$$

เมื่อ	α	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
	K	หมายถึง	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
	$\sum s_i^2$	หมายถึง	ผลรวมของความแปรปรวนของแต่ละข้อ
	s^2	หมายถึง	ความแปรปรวนของคะแนนรวม

2.2 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) เพื่อหาความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์โดยใช้สูตร ดังนี้

$$\text{สูตร IOC} = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความกับจุดประสงค์ $\sum R$ แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยการแปลความคือ ถ้า IOC ≥ 0.5 แสดงว่าข้อความนั้นวัตถุประสงค์ข้อนั้นจริง
ถ้า IOC ≤ 0.5 แสดงว่าข้อความนั้นไม่วัตถุประสงค์ข้อนั้น

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เกี่ยวกับเรื่องของพิธีกรรมทางศาสนา 2) เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยจำแนกตามเพศ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ตามลำดับดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบค่าที (t-test)
p	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาทัศนคติของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เกี่ยวกับเรื่องของพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยจำแนกตามเพศ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจากนักศึกษาภาคปกติ ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2562 เมื่อวิเคราะห์สถานภาพโดยแจกแจงความถี่และคำนวณค่าร้อยละ ได้ผลดังรายละเอียดในตารางที่ 2 ดังนี้ ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	101	39.45
หญิง	155	60.55
รวม	256	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่านักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยจำแนกตามเพศ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 60.9) ที่เหลือเป็นเพศชาย (ร้อยละ 39.5)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาทัศนคติของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เกี่ยวกับเรื่องพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนก 5 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรม และด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น ซึ่งแต่ละด้านประกอบด้วยข้อคำถามด้านละ 6 ข้อ เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลแล้วได้ผลดังรายละเอียดในตารางที่ 3-9 ดังนี้

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนกเป็นรายด้าน โดยภาพรวม

ข้อที่	รายด้าน	\bar{X}	S.D.	ระดับ ทัศนคติ
1.	ด้านจิตใจ	4.15	0.90	มาก
2.	ด้านเศรษฐกิจ	4.03	1.05	มาก
3.	ด้านสังคม	4.17	0.92	มาก
4.	ด้านการสืบทอดประเพณี และวัฒนธรรม	4.04	0.99	มาก
5.	ด้านการเมืองการปกครอง ท้องถิ่น	4.08	0.96	มาก
	รวม	4.43	0.98	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่าระดับทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยรวมแล้วอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.98) จำแนกเป็น 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

ด้านจิตใจ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ ด้านความรู้จิตใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.90)

ด้านเศรษฐกิจ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ ด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 1.05)

ด้านสังคม พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ ด้านสังคม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.92)

ด้านการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรม พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ ด้านการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.99)

ด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ ด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.96)

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนกเป็นรายข้อ

ด้านจิตใจ

ข้อที่	ด้านความรู้คิด	\bar{X}	S.D.	ทัศนคติ
1.	พิธีกรรมทางศาสนาช่วยเสริมสร้างกำลังใจในการทำงาน	4.16	0.95	มาก
2.	ข้อหลักธรรมที่ใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาช่วยให้เกิดสติในการใช้ชีวิตประจำวัน	4.17	0.88	มาก
3.	การเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาทำให้เกิดความเชื่อมั่นตนเอง	4.02	0.88	มาก
4.	พิธีกรรมทางศาสนาจะช่วยให้พ้นจากอุปสรรคและอันตรายในชีวิต	4.14	0.97	มาก
5.	การทำพิธีกรรมทางศาสนาทำให้เกิดความศรัทธาในหลักธรรมคำสอน	4.10	0.97	มาก
6.	การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเพื่อแสดงถึงความเคารพต่อศาสดาของศาสนา	4.16	0.97	มาก
รวม		4.15	0.90	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ ด้านจิตใจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.90) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อที่ 2 ข้อหลักธรรมที่ใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาช่วยให้เกิดสติในการใช้ชีวิตประจำวัน ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.88) รองลงมา คือ ข้อที่ 1 พิธีกรรมทางศาสนาช่วยเสริมสร้างกำลังใจในการทำงาน ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.45) และ ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 3 การเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาทำให้เกิดความเชื่อมั่นตนเอง ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.88)

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนกเป็นรายข้อ

ด้านเศรษฐกิจ

ข้อที่	ด้านความรู้คิด	\bar{X}	S.D.	ทัศนคติ
1.	พิธีกรรมทางศาสนาช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชม	4.03	0.98	มาก
2.	พิธีกรรมทางศาสนามีอิทธิพลต่อการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางเศรษฐกิจ	4.08	0.99	มาก
3.	พิธีกรรมทางศาสนาช่วยเปิดเป้าอุปสรรคในการค้าขายทางเศรษฐกิจ	4.01	0.99	มาก
4.	บทสวดในพิธีกรรมทางศาสนาช่วยปลูกฝังศีลธรรม จริยธรรมในการค้าขาย	4.07	1.00	มาก
5.	พิธีกรรมทางศาสนาช่วยให้ผลการประกอบทางเศรษฐกิจเจริญก้าวหน้า	4.00	1.17	มาก
6.	การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาช่วยเพิ่มรายได้ทางเศรษฐกิจ	3.98	1.18	มาก
รวม		4.03	1.05	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ ด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 1.05) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อที่ 2 พิธีกรรมทางศาสนามีอิทธิพลต่อการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.99) รองลงมา คือ ข้อที่ 4 บทสวดในพิธีกรรมทางศาสนาช่วยปลูกฝังศีลธรรม จริยธรรมในการค้าขาย ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 1.00) และ ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 6 การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาช่วยเพิ่มรายได้ทางเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 1.18)

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนกเป็นรายข้อ

ด้านสังคม

ข้อที่	ด้านความรู้คิด	\bar{X}	S.D.	ทัศนคติ
1.	ประเทศไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธจึงมีอิทธิพลต่อการประกอบพิธีกรรม	4.03	0.98	มาก
2.	พิธีกรรมทางศาสนามีส่วนในการหล่อหลอมสังคมไทย	3.99	1.00	มาก
3.	พิธีกรรมทางศาสนาเป็นเครื่องกำกับพฤติกรรมมนุษย์	4.10	0.90	มาก
4.	พิธีกรรมทางศาสนาเสริมสร้างความรักและสามัคคีภายในสังคม	4.08	0.98	มาก
5.	พิธีกรรมทางศาสนาส่งเสริมศีลธรรมจริยธรรมให้เกิดในสังคมมนุษย์	4.14	0.96	มาก
6.	พิธีกรรมทางศาสนาแสดงออกถึงความผูกพันต่อศาสนาและคนในสังคม	4.19	0.94	มาก
รวม		4.17	0.92	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ ด้านความสังคม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.92) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อที่ 6 พิธีกรรมทางศาสนาแสดงออกถึงความผูกพันต่อศาสนาและคนในสังคม ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.94) รองลงมา คือ ข้อที่ 3 พิธีกรรมทางศาสนาเป็นเครื่องกำกับพฤติกรรมมนุษย์ ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.90) และ ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 2 พิธีกรรมทางศาสนามีส่วนในการหล่อหลอมสังคมไทย ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 1.00)

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนกเป็นรายชื่อ

ด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น

ข้อที่	ด้านความรู้คิด	\bar{X}	S.D.	ทัศนคติ
1.	ประมุขของประเทศมีส่วนสนับสนุนศาสนาทั้งในทางนิตินัย และพฤตินัย มีอิทธิพลต่อการเกิดพิธีกรรมทางศาสนา	3.83	0.98	มาก
2.	กฎหมายของประเทศให้ความสำคัญกับศาสนาทำให้เกิดเสรีในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา	4.08	0.98	มาก
3.	มีนโยบายสนับสนุนวิถีชีวิตสำหรับท้องถิ่นที่มีลัทธิความเชื่อ ด้านพิธีกรรมทางศาสนา	4.12	0.98	มาก
4.	พิธีกรรมทางศาสนาช่วยจัดระเบียบความเป็นอยู่ของมนุษย์	3.99	0.89	มาก
5.	พิธีกรรมทางศาสนาช่วยป้องกันความขัดแย้งทางการเมือง	4.03	1.08	มาก
6.	อิทธิพลของการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาช่วยเสริมสร้างวินัยให้กับสถาบันสงฆ์และองค์กรต่างๆ	4.18	0.97	มาก
รวม		4.04	0.99	มาก

จากตารางที่ 7 พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ ด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.99) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่าข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อที่ 6 อิทธิพลของการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาช่วยเสริมสร้างวินัยให้กับสถาบันสงฆ์และองค์กรต่างๆ ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.97) รองลงมา คือ ข้อที่ 3 มีนโยบายสนับสนุนวิถีชีวิตสำหรับท้องถิ่นที่มีลัทธิความเชื่อด้านพิธีกรรมทางศาสนา

(\bar{X} = 4.12, S.D. = 0.98) และข้อความที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 1 ประมุขของประเทศ มีส่วนสนับสนุน ศาสนาทั้งในทางนิตินัย และพฤตินัย มีอิทธิพลต่อการเกิดพิธีกรรมทางศาสนา (\bar{X} = 3.83, S.D. = 0.98)

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนกเป็นรายข้อ

ด้านการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรม

ข้อที่	ด้านความรู้คิด	\bar{X}	S.D.	ทัศนคติ
1.	พิธีกรรมทางศาสนาเป็นเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมในท้องถิ่น	4.02	0.99	มาก
2.	คุณค่าของพิธีกรรมทางศาสนาในการแสดงความกตัญญูทวดเวทิต่อผู้มีพระคุณทำให้เกิดประเพณีที่ต้องทำสืบทอดกันมา	4.00	1.00	มาก
3.	ประเพณีมีรากฐานมาจากความเชื่อในศาสนา ทำให้เกิดพิธีกรรมทางศาสนาที่หลากหลาย	4.11	0.94	มาก
4.	พิธีกรรมทางศาสนาที่มีอิทธิพลต่อการเกิดวัฒนธรรมที่ดำเนินอยู่ในสังคม	4.19	0.91	มาก
5.	พิธีกรรมทางศาสนาช่วยสร้างความมั่งคั่งที่ทรงคุณค่าให้กับประเพณี และวัฒนธรรม	4.14	0.93	มาก
6.	วัฒนธรรมการแต่งกาย กิริยา มารยาท มีพิธีกรรมทางศาสนาเป็นตัวควบคุมให้อยู่ในระเบียบที่เหมาะสม	4.02	0.96	มาก
รวม		4.08	0.96	มาก

จากตารางที่ 8 พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ ด้านการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.96) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อที่ 4 พิธีกรรมทางศาสนามีอิทธิพลต่อการเกิดวัฒนธรรมที่ดำเนินอยู่ในสังคม ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.91) รองลงมา คือ ข้อที่ 5 พิธีกรรมทางศาสนาช่วยสร้างความงดงามที่ทรงคุณค่าให้กับประเพณี และวัฒนธรรม ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.93) และ ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 2 คุณค่าของพิธีกรรมทางศาสนาในการแสดงความกตัญญูต่เวทิต่อผู้มีพระคุณ ทำให้เกิดประเพณีที่ต้องทำสืบทอดกันมา ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 1.00)

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนกตามเพศ

ทัศนคติ	เพศ					
	ชาย			หญิง		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1.ด้านจิตใจ	2.23	0.85	น้อย	2.15	0.83	น้อย
2.ด้านเศรษฐกิจ	2.26	0.90	น้อย	2.30	0.91	น้อย
3.ด้านสังคม	2.19	0.84	น้อย	2.09	0.84	น้อย
4.ด้านการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรม	2.20	0.89	น้อย	2.22	0.90	น้อย
5.ด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น	2.11	0.86	น้อย	1.93	0.79	น้อย
รวม	2.20	0.87	น้อย	2.13	0.86	น้อย

จากตารางที่ 9 พบว่า ทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมทั้งเพศชายและเพศหญิง มีทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธอยู่ในระดับน้อย เพศชาย

($\bar{X} = 2.20$) เพศหญิง ($\bar{X} = 2.13$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามทัศนคติ ทั้งเพศชายและเพศหญิง ส่วนใหญ่จะมีลักษณะสอดคล้องกัน ทั้งเพศชายและเพศหญิงจะอยู่ในระดับน้อยทั้ง 5 ด้าน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยจำแนกตามเพศ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เมื่อเปรียบเทียบทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษา จำแนกตามเพศ ได้ผลดังรายละเอียดในตารางที่ 10 ดังนี้

ตารางที่ 10 เปรียบเทียบทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำแนกตามเพศ

ทัศนคติ	เพศ	จำนวน (n)	\bar{X}	S.D.	t	p
1.ด้านจิตใจ	ชาย	100	2.23	0.85	1.028	0.351
	หญิง	156	2.15	0.83		
2.ด้านเศรษฐกิจ	ชาย	100	2.26	0.90	1.109	0.318
	หญิง	156	2.30	0.91		
3.ด้านสังคม	ชาย	100	2.19	0.84	1.077	0.331
	หญิง	156	2.09	0.84		
4.ด้านการสืบ ทอดประเพณี และวัฒนธรรม	ชาย	100	2.20	0.89	1.086	0.327
	หญิง	156	2.22	0.90		
5.ด้านการเมือง การปกครอง ท้องถิ่น	ชาย	100	2.11	0.86	1.037	0.347
	หญิง	156	1.93	0.79		
รวม	ชาย	100	2.20	0.87	2.202	0.034
	หญิง	156	2.13	0.86		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 10 พบว่านักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา ที่มีเพศต่างกัน มีทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐาน ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่านักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ ไม่แตกต่างกันทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาทัศนคติของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เกี่ยวกับเรื่องพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ 2) เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยจำแนกตามเพศ

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการโดยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาภาคปกติ ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ชั้นปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2562 จาก 17 สาขาวิชา ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 256 คน โดยในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างนั้นผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi stage random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงมาจากแบบสอบถามของพระคองศักดิ์ สิริคุตโต มีการหาคุณภาพเครื่องมือโดยการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.93 มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ หาค่าความถี่ (Frequency Distribution) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการทดสอบค่าที (t-test) ซึ่งผลการวิจัยสามารถสรุป อภิปราย และให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้สรุปผลได้ดังนี้

1. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 155 คน (ร้อยละ60.9) ที่เหลือเป็นเพศชาย จำนวน 101 คน (ร้อยละ39.5) รวมผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 256 คน

2. สรุปผลการศึกษาทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยรวมแล้วอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย (\bar{X} = 4.43, S.D. = 0.98) จำแนกเป็น 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

2.1 ทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธด้านจิตใจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (\bar{X} = 4.15, S.D. = 0.90) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อที่ 2 ข้อหลักธรรมที่ใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาช่วยให้เกิดสติในการใช้ชีวิตประจำวัน (\bar{X} = 4.17, S.D. = 0.88) รองลงมา คือ ข้อที่ 1 พิธีกรรมทางศาสนาช่วยเสริมสร้างกำลังใจในการทำงาน (\bar{X} = 4.16, S.D. = 0.45) และ ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 3 การเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาทำให้เกิดความเชื่อมั่นตนเอง (\bar{X} = 4.02, S.D. = 0.88)

2.2 ทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (\bar{X} = 4.03, S.D. = 1.05) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อที่ 2 พิธีกรรมทางศาสนามีอิทธิพลต่อการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางเศรษฐกิจ (\bar{X} = 4.08, S.D. = 0.99) รองลงมา คือ ข้อที่ 4 บทสวดในพิธีกรรมทางศาสนาช่วยปลูกฝังศีลธรรม จริยธรรมในการค้าขาย (\bar{X} = 4.07, S.D. = 1.00) และ ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 6 การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาช่วยเพิ่มรายได้ทางเศรษฐกิจ (\bar{X} = 3.98, S.D. = 1.18)

2.3 ทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธด้านความสังคม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (\bar{X} = 4.17, S.D. = 0.92) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อที่ 6 พิธีกรรมทางศาสนาแสดงออกถึงความผูกพันต่อศาสนาและคนในสังคม (\bar{X} = 4.19, S.D. = 0.94) รองลงมา คือ ข้อที่ 3 พิธีกรรมทางศาสนาเป็นเครื่องกำกับพฤติกรรมมนุษย์ (\bar{X} = 4.10, S.D. = 0.90) และ ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 2 พิธีกรรมทางศาสนามีส่วนในการหล่อหลอมสังคมไทย (\bar{X} = 3.99, S.D. = 1.00)

2.4 ทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ

ด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.99) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อที่ 6 อิทธิพลของการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาช่วยเสริมสร้างวินัยให้กับสถาบันสงฆ์และองค์กรต่างๆ ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.97) รองลงมา คือ ข้อที่ 3 มีนโยบายสนับสนุนวิถีชีวิตสำหรับท้องถิ่นที่มีลัทธิความเชื่อด้านพิธีกรรมทางศาสนา ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.98) และข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 1 ประมุขของประเทศมีส่วนสนับสนุน ศาสนาทั้งในทางนิตินัย และพฤตินัย มีอิทธิพลต่อการเกิดพิธีกรรมทางศาสนา ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.98)

2.5 ทศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีทศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธด้านการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.96) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อที่ 4 พิธีกรรมทางศาสนา มีอิทธิพลต่อการเกิดวัฒนธรรมที่ดำเนินอยู่ในสังคม ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.91) รองลงมา คือ ข้อที่ 5 พิธีกรรมทางศาสนาช่วยสร้างความมั่งคั่งที่ทรงคุณค่าให้กับประเพณี และวัฒนธรรม ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.93) และ ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อที่ 2 คุณค่าของพิธีกรรมทางศาสนาในการแสดงความกตัญญูแก่ผู้ที่ต่อผู้มีพระคุณ ทำให้เกิดประเพณีที่ต้องทำสืบทอดกันมา ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 1.00)

3. สรุปผลการเปรียบเทียบทศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยจำแนกตามเพศ พบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกัน มีทศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐาน ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่านักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีทศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ ไม่แตกต่างกันทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวประเด็นที่สำคัญ และน่าสนใจเกี่ยวกับทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ตามลำดับดังนี้

1. อภิปรายผลการวิเคราะห์ระดับทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ

จากผลการวิจัยพบว่า ระดับทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อเทียบกับผลการวิจัยของพระเกียรติยศ อุตตสนุโต (โอชาวัฒน์ 2548) ได้ศึกษาทัศนคติ การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของร่างทรง : กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่าผลการเปรียบเทียบความเชื่อ และความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ พบว่าเพศชายและหญิงมีความเชื่อเกี่ยวกับร่างทรงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ในเรื่อง เมื่อเกิดอาการไม่สบายจะมาหาร่างทรงเพื่อรักษาทุกครั้ง เมื่อประสบความสำเร็จต้องไปแก้บนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เทพเจ้าเสด็จลงมาโปรดมนุษย์ โดยผ่านร่างทรง มีความเชื่อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ในเรื่อง ถ้าไม่ทำตามร่างทรงแนะนำ จะรู้สึกไม่สบายใจเลย การกินเจทำให้ร่างกายบริสุทธิ์เทพจึงมาลงได้ ซึ่งการเข้าทรงเป็นเรื่องของจิตอุปาทานและร่างทรงเป็นนักปฏิบัติธรรมเป็นที่เคารพของคนทั่วไป

ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาวิจัย เป็นกลุ่มนักศึกษาที่อยู่ในช่วงของวัยรุ่น เป็นนิสิตส่วนใหญ่แล้วมักมองเรื่องพิธีกรรมทางศาสนาเป็นเรื่องที่ปลูกฝังมาตั้งแต่เด็ก และประกอบพิธีกรรมร่วมกับศาสนาเป็นเรื่องทั่วไปที่ปฏิบัติ โดยการยอมรับเป็นส่วนใหญ่ที่สามารถปรากฏพบเห็นได้ทั่วไป ร่วมกับการศึกษาของไทยส่วนใหญ่ที่มักสอนให้เห็นคุณค่าของศาสนา จึงทำให้มีความเชื่อทางพิธีกรรมทางศาสนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับที่มาก แต่หากแยกตามเพศก็ยังอยู่ในระดับที่น้อย เพราะโอกาสเข้าถึงการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาน้อยกว่าบุคคลวัยอื่นๆ ซึ่งจะไม่แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยของพระคงศักดิ์ สิริคุตโต (หมั่นวิชา 2560) ที่พบว่า แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมในพระพุทธศาสนา ชาวพุทธส่วนใหญ่ ยังคงมีความเชื่อในเรื่องพิธีกรรมต่าง ๆ และสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือวัดวาอาราม รวมถึงวัดอุ้มฉัตรที่มีความเชื่อว่าจะเป็นสิ่งที่มีกำลังใจ จะทำให้เกิดสิริมงคลแก่ชีวิต และผลที่เกิดจากการปฏิบัติย่อมมีแก่ผู้ปฏิบัติเอง ศาสนพิธี หมายถึง ระเบียบแบบแผนหรือแบบอย่างที่พึงปฏิบัติในศาสนา เมื่อนำมาใช้ในพระพุทธศาสนา จึงหมายถึง ระเบียบแบบแผนหรือแบบอย่างที่พึงปฏิบัติในพระพุทธศาสนา ความจริงศาสนพิธี

เป็นสิ่งที่มียู่ในทุกศาสนาซึ่งแตกต่างกันไปตามลักษณะความเชื่อของศาสนาหรือลัทธินั้น ๆ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายหลังศาสนา โดยศาสนาต่าง ๆ จะเกิดขึ้นมาก่อนแล้วพิธีกรรมต่าง ๆ จึงเกิดขึ้น แม้จะไม่ใช่ว่าสิ่งที่เป็นแก่นสารของศาสนา แต่ท่านผู้รู้ก็เปรียบพิธีกรรมหรือศาสนพิธีว่าเป็นดั่งเปลือก ต้นไม้ซึ่งคอยห่อหุ้มแก่นของต้นไม้คือเนื้อแท้ของศาสนาไว้โดยทั้งสองส่วนนี้จะต้องอาศัยกันและกัน กล่าวคือ หากไม่มีแก่นแท้ของศาสนา ศาสนพิธีก็อยู่ได้ไม่นาน หรือหากมีเฉพาะแก่นของศาสนา แต่ไม่มีศาสนพิธี แก่นแท้ของศาสนาก็อยู่ได้ไม่นานเช่นเดียวกับต้นไม้ที่มีแต่เปลือกไม่มีแก่น หรือมีแต่แก่นไม่มีเปลือก ฉะนั้นศาสนพิธีของพระพุทธศาสนาก็เช่นกัน เป็นสิ่งที่ช่วยหล่อเลี้ยงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาไว้เหมือนเปลือกของต้นไม้คอยปกป้องแก่นไม้ไว้ แต่อย่างไรก็ดีการทำพิธีต่าง ๆ ของพระพุทธศาสนาในปัจจุบันได้มีจุดหักเหที่จะกลายเป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา โดยไปยึดศาสนพิธีคือแก่นของพระพุทธศาสนา และยึดถืออยู่อย่างนั้นอย่างแนบแน่น ดังนั้นจึงควรศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนพิธีให้อ่องแท้ตามหลักการของพระพุทธศาสนา เพื่อจะได้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามจุดมุ่งหมายต่อไป (พระมหาวิมลชัย วชิรเมธี, ๒๕๔๗, หน้า ๑๒๓)

2. อภิปรายผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ

โดยจำแนกตามเพศ

จากผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกัน มีทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ด้านจิตใจ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรม และด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น พบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ ไม่แตกต่างกันทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษานี้ไม่ได้มีความแตกต่างกันใน ด้านจิตใจ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรม และด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น กล่าวคือ ไม่ว่าจะเป็นักเรียนเพศชายหรือนักศึกษาเพศหญิงก็ตาม หากอยู่ในช่วงวัยเดียวกัน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนาใกล้เคียงกัน ทำให้มีทัศนคติด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรม และด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่นโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระเกียรติยศ อุดตสนโต ได้ศึกษาทัศนคติการศึกษา ความเชื่อและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาของร่างทรง : กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่าผลการเปรียบเทียบความเชื่อ และความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ พบว่าเพศชายและหญิงมีความเชื่อเกี่ยวกับร่างทรงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

ในเรื่อง เมื่อเกิดอาการไม่สบายจะมาร่างทรงเพื่อรักษาทุกครั้ง เมื่อประสบความสำเร็จต้องไปแก้บน ต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เทพเจ้าเสด็จลงมาโปรดมนุษย์ โดยผ่านร่างทรงมีความเชื่อแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย เรื่อง ทศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจที่นำมาเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จากผลทศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 ข้อเสนอแนะด้านจิตใจ ควรให้นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ได้เรียนรู้ที่จะเห็นคุณค่าทางพิธีกรรมทางศาสนา ที่ช่วยเป็นที่พึ่งทางจิตใจ

1.2 ข้อเสนอแนะด้านเศรษฐกิจ ควรให้ความรู้แก่นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ด้านเศรษฐกิจ ควรให้ความรู้เรื่องการนำพิธีกรรมไปใช้ในการประกอบอาชีพในทางที่ถูกต้อง เช่น การฝึกเป็นหมอเรียกขวัญพิธี เป็นต้น

1.3 ข้อเสนอแนะด้านสังคม ควรให้ความรู้แก่นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ด้านสังคม จัดให้มีการเข้าร่วมงานพิธีกรรมทางศาสนา เช่นการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเตรียมงาน เป็นต้น

1.4 ข้อเสนอแนะด้านการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรม ควรให้ความรู้แก่นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ด้านการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรม จัดให้มีนิทรรศการนำเสนอเอกลักษณ์พิธีกรรมทางศาสนาของแต่ละพื้นที่ที่นักศึกษาอยู่

1.5 ข้อเสนอแนะด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น ควรให้ความรู้แก่นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น จัดให้มีการให้ความรู้เกี่ยวกับศาสนาที่เชื่อมโยงต่อการปกครองทางการเมืองการปกครองท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งต่อไปสำหรับผู้ที่มีความสนใจ อยากค้นคว้าเพิ่มเติม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

2.1 ควรศึกษาทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ เช่น คณาจารย์ในมหาวิทยาลัย นักศึกษาระดับปริญญาโท นักศึกษาระดับปริญญาเอก กลุ่มผู้สูงอายุ บุคคลที่มีประสบการณ์ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาโดยตรง

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติต่อการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ ระหว่างนักศึกษาสายวิทยาศาสตร์และนักศึกษายามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หรือเปรียบเทียบระหว่างมหาวิทยาลัย เป็นต้น

บรรณานุกรม

กระทรวงวัฒนธรรม. (2563). **แนวความเชื่อและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา**. [ออนไลน์].
แหล่งที่มา : www.m-culture.go.th / [3 มกราคม 2563].

กมลรัตน์ หล้าสว่างศ์. (2528). **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :
ศรีเดชาการ
พิมพ์.

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. (2563). **ประวัติคณะครุศาสตร์**. [ออนไลน์].
แหล่งที่มา : <http://www.edu.nrru.ac.th/edkorat/> [10 มิถุนายน 2563].

ดวงเดือน พันธมนาวิน. (2529). **เอกสารประกอบการฝึกอบรม การวิจัยชั้นสูงทางพฤติกรรมศาสตร์
สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์**. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

เต็มศักดิ์ คทวณิช. (2549). **จิตวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ทรงพล ภูมิพัฒน์. (2538). **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์เทคโนโลยีการศึกษาฝ่าย
เทคโนโลยีมหาวิทยาลัยศรีปทุม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2543). **การวิจัยทางการวัดผลและประเมินผล**. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2549). **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 9.
กรุงเทพมหานคร : จามจุรีโปรดักส์.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2544). **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี.

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (2547). **พิธีกรรมทางศาสนากับการปฏิบัติตนนิสิตสังคมศึกษา
ยุคโลกาภิวัตน์**. บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2

พระเจียรวิทย์ อุตตสนโต (โอชาวัฒน์ 2548). **ทัศนคติการศึกษาความเชื่อและพิธีกรรม
ทางพระพุทธศาสนาของร่างทรง : กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิจัยเพื่อการศึกษ
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระคงศักดิ์ สิริคุตโต (หมั่นวิชา 2560). **ความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อประเพณีงานบุญบังไฟ
ของชุมชนบ้านธาตุ ตำบลบ้านธาตุ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี**. วิจัยเพื่อการศึกษ
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เรวัฒน์ เพียรพจนนารถ (อุเทน ลาพิงค์ 2563) . **แนวทางส่งเสริมการปฏิบัติศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนาของนักศึกษาจีน เอกภาษาไทย สถาบันภาษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่ศนคติ. วิจัยเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.**

ศรีศักร วัลลิโภดม. (2538).**ความเชื่อที่ศนคติเชิงบวกในศาสนาพุทธ.** ห้องสมุดศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

สุภาณี สนธิรัตน์ และคนอื่น ๆ. (2547). **จิตวิทยาทั่วไป.** พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุรางค์ ไคว้ตระกูล. (2548). **จิตวิทยาการศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

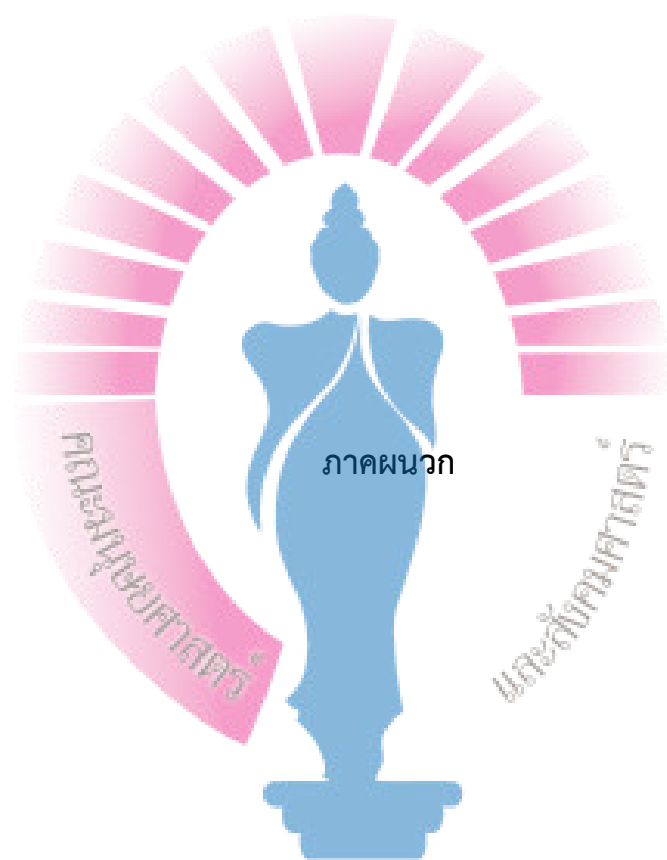
อุดม สำอางกุล. (2538). **จิตวิทยาสังคม.** กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

Atonide Gerrit. (1992). **Reaij W., Consumer Behavior: A European Perspective.**
London : John Wiley & son Ltd.

Baudrillard, J. (1981). **For a Critique of the Political Economy of the Sing.** St. Louis, Ma : Telos Press.

Beauchamp, Tom L.; & Walters, Le Roy. (1982). **Contemporary Issues in Bioethics.**
2nd ed.

Hogg, Michael A. (1981).**Social Psychology : Structure and function of attitude.**
UnitedKingdom : Mathematical Comoposition Setters Ltd.

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย
หนังสือขอความอนุเคราะห์

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชยพล ธงภักดี	ตำแหน่ง อาจารย์
สังกัดคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
2. อาจารย์รัชชนันท์ พึ่งจันดุม	ตำแหน่ง อาจารย์
สังกัดคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
3. อาจารย์มานิตย์ อรรคชาติ	ตำแหน่ง อาจารย์
สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

หนังสือขอความอนุเคราะห์

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา

ที่

วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชยพล ธงภักดี

เนื่องด้วย นางสาวศศิธร จรสายอ รหัสนักศึกษา ๖๐๘๐๑๒๐๑๑๔ นักศึกษา
ระดับปริญญาตรี สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา คณะครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
หลักสูตร ๕ ปี ได้ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษา
ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ซึ่งการวิจัยเรื่องดังกล่าว
ได้รับอนุมัติทุนสนับสนุนการวิจัยสำหรับนักศึกษา จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประจำปี
งบประมาณ ๒๕๖๓

การดำเนินการวิจัยเรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล
และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัยแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำ
ขึ้นนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหา สอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา
จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดประเมินผล ได้พิจารณาตรวจสอบ
และให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย
สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน
เป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณ ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายมานิตย์ อรรคชาติ)

อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา

ที่

วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์รัชชนันท์ พิงจันดุม

เนื่องด้วย นางสาวศศิธร จรสายอ รหัสนักศึกษา ๖๐๘๐๑๒๐๑๑๔ นักศึกษา
ระดับปริญญาตรี สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา คณะครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
หลักสูตร ๕ ปี ได้ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษา
ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ซึ่งการวิจัยเรื่องดังกล่าว
ได้รับอนุมัติทุนสนับสนุนการวิจัยสำหรับนักศึกษา จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประจำปี
งบประมาณ ๒๕๖๓

การดำเนินการวิจัยเรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล
และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัยแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำ
ขึ้นนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหา สอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา
จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดประเมินผล ได้พิจารณาตรวจสอบ
และให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย
สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน
เป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณ ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายมานิตย์ อรรคชาติ)

อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา

ที่

วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์มานิตย์ อรรคชาติ

เนื่องด้วย นางสาวศศิธร จรสายอ รหัสนักศึกษา ๖๐๘๐๑๒๐๑๑๔ นักศึกษา
ระดับปริญญาตรี สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา คณะครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
หลักสูตร ๕ ปี ได้ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษา
ระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ซึ่งการวิจัยเรื่องดังกล่าว
ได้รับอนุมัติทุนสนับสนุนการวิจัยสำหรับนักศึกษา จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประจำปี
งบประมาณ ๒๕๖๓

การดำเนินการวิจัยเรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล
และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัยแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำ
ขึ้นนั้นมีความครอบคลุมเนื้อหา สอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา
จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดประเมินผล ได้พิจารณาตรวจสอบ
และให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย
สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน
เป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณ ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายมานิตย์ อรรคชาติ)

อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การศึกษาทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความตามสภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับผู้ตอบ
แบบสอบถาม

1. เพศ

ชาย หญิง

2. สาขาวิชา

ภาษาไทย ศิลปศึกษา ฟิสิกส์ วิทยาศาสตร์ทั่วไป
 พุทธศาสนศึกษา คอมพิวเตอร์ศึกษา ชีววิทยา สังคมศึกษา
 เคมี ดนตรี อื่น ๆ โปรดระบุ

3. ระดับชั้น

ชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 ชั้นปีที่ 4

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของนักศึกษาระดับปริญญาตรี
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธท่านอยู่ใน
ระดับใด ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง โดยกำหนดระดับคะแนน ดังนี้

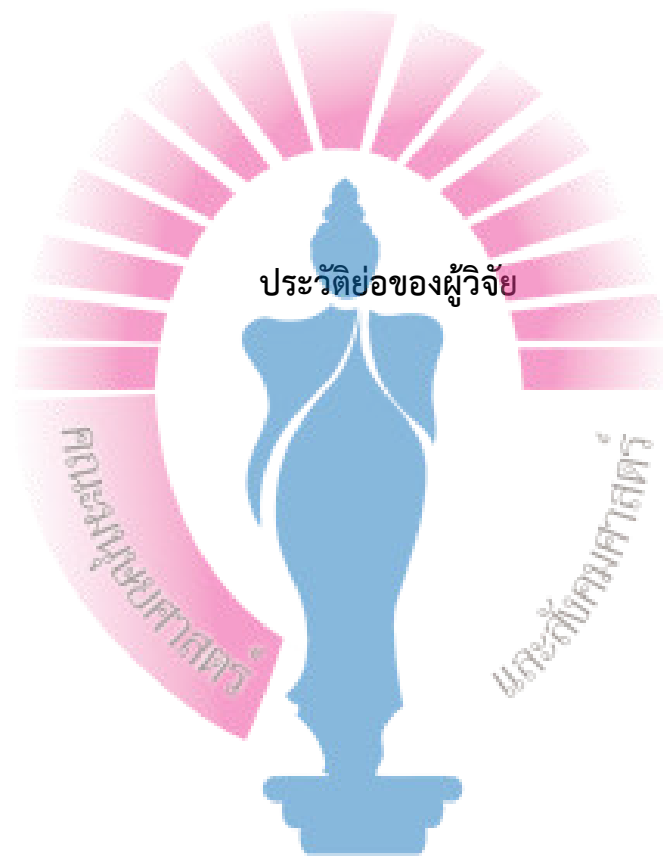
5	หมายถึง	ระดับทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธมากที่สุด
4	หมายถึง	ระดับทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธมาก
3	หมายถึง	ระดับทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธปานกลาง
2	หมายถึง	ระดับทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธน้อย
1	หมายถึง	ระดับทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธน้อยที่สุด

ด้าน	ทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ	ระดับทัศนคติต่อพิธีกรรม				
		5	4	3	2	1
1. ด้านจิตใจ	1. พิธีกรรมทางศาสนาช่วยเสริมสร้างกำลังใจในการทำงาน					
	2. ข้อหลักธรรมที่ใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาช่วยให้เกิดสติในการใช้ชีวิตประจำวัน					
	3. การเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง					
	4. พิธีกรรมทางศาสนาจะช่วยให้พ้นจากอุปสรรคและอันตรายในชีวิต					
	5. การทำพิธีกรรมทางศาสนาทำให้เกิดความศรัทธาในหลักธรรมคำสอน					
	6. การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อแสดงถึงความเคารพต่อศาสดาของศาสนา					
2. ด้านเศรษฐกิจ	1. พิธีกรรมทางศาสนาช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชม					
	2. พิธีกรรมทางศาสนามีอิทธิพลต่อการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางเศรษฐกิจ					
	3. พิธีกรรมทางศาสนาช่วยปิดป่าอุปสรรคในการค้าขายทางเศรษฐกิจ					
	4. บทสวดในพิธีกรรมทางศาสนาช่วยปลุกฝังศีลธรรม จริยธรรมในการค้าขาย					
	5. พิธีกรรมทางศาสนาช่วยให้ผลการประกอบทางเศรษฐกิจเจริญก้าวหน้า					
	6. การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาช่วยเพิ่มรายได้ทางเศรษฐกิจ					

ตอนที่ 2 (ต่อ)

ด้าน	ทัศนคติต่อพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ	ระดับทัศนคติต่อพิธีกรรม				
		5	4	3	2	1
3. ด้านสังคม	1. ประเทศไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จึงมีอิทธิพลต่อการประกอบพิธีกรรม					
	2. พิธีกรรมทางศาสนามีส่วนในการหล่อหลอมสังคมไทย					
	3. พิธีกรรมทางศาสนาเป็นเครื่องกำกับพฤติกรรมมนุษย์					
	4. พิธีกรรมทางศาสนาเสริมสร้างความรักและสามัคคีภายในสังคม					
	5. พิธีกรรมทางศาสนาส่งเสริมศีลธรรมจริยธรรมให้เกิดในสังคมมนุษย์					
	6. พิธีกรรมทางศาสนาแสดงออกถึงความผูกพันต่อศาสนาและคนในสังคม					
4. ด้านการเมือง การปกครอง ท้องถิ่น	1. ประมุขของประเทศมีส่วนสนับสนุนศาสนาทั้งในทางนิตินัย และพฤตินัย มีอิทธิพลต่อการเกิดพิธีกรรมทางศาสนา					
	2. กฎหมายของประเทศให้ความสำคัญกับศาสนาทำให้เกิดเสรีในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา					
	3. มีนโยบายสนับสนุนวิถีชีวิตสำหรับท้องถิ่นที่มีลัทธิความเชื่อ ด้านพิธีกรรมทางศาสนา					
	4. พิธีกรรมทางศาสนาช่วยจัดระเบียบความเป็นอยู่ของมนุษย์					
	5. พิธีกรรมทางศาสนาช่วยป้องกันความขัดแย้งทางการเมือง					
	6. อิทธิพลของการประกอบพิธีกรรมทาง					

	ศาสนาช่วยเสริมสร้างวินัยให้กับสถาบันสงฆ์และองค์กรต่างๆ					
5. ด้านการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรม	1. พิธีกรรมทางศาสนาเป็นเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมในท้องถิ่น					
	2. คุณค่าของพิธีกรรมทางศาสนาในการแสดงความกตัญญูตเวทีต่อผู้มีพระคุณ ทำให้เกิดประเพณีที่ต้องทำสืบต่อกันมา					
	3. ประเพณีมีรากฐานมาจากความเชื่อในศาสนา ทำให้เกิดพิธีกรรมทางศาสนาที่หลากหลาย					
	4. พิธีกรรมทางศาสนามีอิทธิพลต่อการเกิดวัฒนธรรมที่ดำเนินอยู่ในสังคม					
	5. พิธีกรรมทางศาสนาช่วยสร้างความมั่งงามที่ทรงคุณค่าให้กับประเพณี และวัฒนธรรม					
	6. วัฒนธรรมการแต่งกาย กิริยา มารยาท มีพิธีกรรมทางศาสนาเป็นตัวควบคุมให้อยู่ในระเบียบที่เหมาะสม					

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล : นางสาวศศิธร จรสายออ

วัน/เดือน/ปีเกิด : 9 กุมภาพันธ์ 2541

สถานที่อยู่ปัจจุบัน : 111 หมู่ 7 บ้านเมืองไผ่ ตำบลหนองหลัก อำเภอชุมพวง
จังหวัดนครราชสีมา รหัสไปรษณีย์ 30270

การศึกษา : พ.ศ. 2559 จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมพวงศึกษา
อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา

การศึกษาปัจจุบัน : กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครราชสีมา

